

נא לא להוציא מביהכ"נ עד יום ב'
ואם בדעת הגבאים לגונוזו במוצ"ש,
ניתן לקחת במוצ"ש.

דבררי ההיחם

דרשות ומאמרים
מלאים וגדושים בדבקות ואהבת ה'
מלווים בסיפורים מלהיבי הנפש
על סדר

תצוה

◆ שמירת הלשון ◆

נכתב בעזרת החונן לאדם דעת
על ידי
יוסף חיים ב"ר דניאל זצ"ל אליהו

הוקדש לעילוי נשמת
ר' משה בן יחזקאל ז"ל
נלב"ע י"ז אדר א' תשל"ו
ת.נ.צ.ב.ה.

כל הזכויות שמורות

למחבר

לפרטים

054-8428679

לקבלת החוברת ניתן לשלוח
בקשה לכתובת המייל:

D0548428679@gmail.com

וכן ניתן להוריד דרך אתר דרשו
תחת השם "גליון דברי חיים"

תצוה

שמירת-הלשון

וְעָשִׂיתָ אֶת מַעֲוֵל הָאֶפֶוד כְּלִיל תְּכֵלֶת: וְהָיָה פִּי רֹאשׁוֹ בְּתוֹכּוֹ שֶׁפֶה יִהְיֶה לְפִיו סָבִיב מַעֲשֵׂה אֲרָג כְּפִי תַחְרָא יִהְיֶה לוֹ לֹא יִקְרָע: וְעָשִׂיתָ עַל שׁוּלְיוֹ רְמָנֵי תְּכֵלֶת וְאֲרָגְמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי עַל שׁוּלְיוֹ סָבִיב וּפְעָמָנִי זָהָב בְּתוֹכְכֶם סָבִיב: פְּעָמָן זָהָב וְרְמֹן פְּעָמָן זָהָב וְרְמֹן עַל שׁוּלֵי הַמַּעֲוֵל סָבִיב: וְהָיָה עַל אֲהָרָן לְשָׂרֵת וְנִשְׁמַע קוֹלוֹ בְּבֹאוֹ אֶל הַקֹּדֶשׁ לְפָנָי יִי וּבְצִאתוֹ וְלֹא יָמוּת: (שמות כח לא-לה)

המעיל מכפר על לשון הרע

איתא בגמרא (ערכין טז.) מעיל מכפר על לשון הרע: אמר הקדוש ברוך הוא, "יבוא דבר שבקול", היינו פעמוני המעיל המשמיעים קול, "ויכפר על מעשה הקול" שהוא לשון הרע.

ובגמרא זבחים (פח:) הקשו: שהרי מצינו שהקטורת מכפרת על עוון לשון הרע. דתני דבי רבי ישמעאל, על מה קטורת מכפרת? על לשון הרע?

מתרצת הגמרא: שהקטורת מכפרת על לשון הרע שנאמר בצינעא, כי יבא דבר שבחשאי, דהיינו הקטורת שהיה הכהן עושה לבדו וכל העם היה פורש מן ההיכל בשעת עשייתה, ויכפר על מעשה חשאי, היינו לשון הרע הנאמר בצנעה.

והמעיל מכפר על לשון הרע הנאמר בקול ובפרהסייה, אמר הקדוש ברוך הוא, יבוא דבר שבקול, שהרי פעמוני המעיל משמיעים קול, וכפר על מעשה הקול שהוא לשון הרע.

על פי דברי הגמרא שהמעיל מכפר על עוון לשון הרע, כתבו המפרשים, בעל הטורים, האלשיך הק', רבינו בחיי, הכלי יקר, החפץ חיים, ועוד. רמזים בפסוקים אלו על הזהירות בלשון הרע.

כתב הכלי יקר: "וְעָשִׂיתָ אֶת מְעִיל הָאֶפֻּד כְּלִיל תְּכֵלֶת" לפי שהמעיל מכפר על לשון הרע, על כן היה כולו תכלת, כי תכלת דומה לים, ועל ידי התכלת יסתכל בים וממנו יראה וכן יעשה, כי בים נאמר: "וְאָשְׁבֹר עָלָיו חֲקֵי וְאָשִׁים בְּרִיחַ וּדְלָתַיִם: וְאָמַר עַד פֹּה תָבוֹא וְלֹא תִסִּיף וּפֹא יֵשִׁית בְּגֹאֲוֹן גְּלִיף:" (איוב לח י - יא) (כביכול הקב"ה עשה לים דלתות ובריחים שלא יצאו מחוץ לתחומם וישטפו את העולם) וכך נתן הקדוש ברוך הוא אל הלשון חומה ובריה כמו שאמרו חז"ל (ערכין טו:): ולא עוד אלא שהקפתי לך שתי חומות, אחת של עצם ואחת של בשר, ומה יתן ומה יוסיף לך שמירה לשון רמיה, כי יצא לחוץ ידבר ישלח חץ שחוט לשונו לכל ארבע רוחות העולם ויעבור בריח ודלתים, והיה מן הראוי שילמד האדם מן הים אשר אינו עובר דלתים ובריה ואינו פורץ גדרו, וזהו טעם התכלת שדומה לים, כי בהסתכלו בתכלת, יהיה נזכר אל הים שדומה לו בצבע, וממילא יתבונן אז במעשה הים, וממנו יראה וכן יעשה: וכו'.

גם נוכל לומר שיש תועלת גם בהסתכלו בשמים ובכסא כבוד, כי בסיבה זו ימעט בדיבור, כמו שנאמר: "כִּי הָאֱלֹקִים בְּשָׁמַיִם וְאַתָּה עַל הָאָרֶץ עַל פֶּן יִהְיוּ דְבָרֶיךָ מְעֻטִּים: (קהלת ה א)

ועל ענין הקפת שתי החומות אמר: "וְהָיָה פִּי רֹאשׁוֹ בְּתוֹכוֹ שֶׁפֶה יִהְיֶה לְפִיו" כי גם הלשון צריך להיות כן, שיהיה פי ראשו בתוכו תוך החומה הסמוכה לו והיא של עצם, וכנגד החומה של בשר, דהיינו השפתים אמר: "שֶׁפֶה יִהְיֶה לְפִיו סְבִיב, לֹא יִקְרַע" כדי שלא יקרע שתי החומות כאחד. ולא נאמר בו מעשה חושב, כי חטא הלשון הוא בדיבור דוקא ולא במחשבה.

מסופר על רבי יצחק בלאזר זצ"ל כשהגיע לארץ ישראל ערכו לו הרבנים קבלת פנים גדולה בעיר יפו, ונשאו במשך כמה שעות דברי תורה ודברי ברכה ושבח בזכות הצדיק.

והנה כשהגיע תורו של הרב לדבר, הוא קם ואמר: שאסור לו לדבר, וכששאלו אותו מדוע? אמר להם מפני שהקדוש ברוך הוא, הקפיד שבפה יהיו שני שומרים, שהן השיניים והשפתיים, ובלעדי זה אסור לאדם לדבר, ואני בעוונותי הרבים זקנתי ואין לי שיניים, וממילא נשארתי רק עם שומר אחד שהוא השפתיים, ואין אני יכול לדבר, כי חושש אני שמא אבוא לדבר דברים בטלים.

סיפר רבי שמואל רוזובסקי זצ"ל ראש ישיבת פוניבז' מעשה ששמע מסבו, שהגיע לרבי ישראל מסלנט זצ"ל לבקש המלצה לרבנות בעיר מסוימת.

ותוך כדי ששוחח עם רבי ישראל מסלנט בעניני העיר ההיא, לפתע היה רבי ישראל כמשותק ללא יכולת דיבור.

יצא הסבא מהבית, והשאיר את רבי ישראל יושב על מקומו, ונשאר במצב זה זמן מסויים.

לאחר מספר ימים נכנס שוב הסבא לרבי ישראל מסלנט, ושאלו מה אירע לו באותה שעה?

אמר לו רבי ישראל שתוך כדי שיחתנו בעניני העיר ההיא, הרגשתי שעוד מעט נגיע לדבר לשון הרע, ואחזני פחד נורא כל כך עד שהפכתי לאילם.

וכשלימד רבי מיכאל דב וייסמנדל זצ"ל את ספר שמירת הלשון להחפץ חיים, הוסיף ואמר: שאפילו כשהדיבור כבר מונח על הלשון, יש עוד אפשרות לעכבו, ע"י הנחת היד על הפה, והוא מלשון הפסוק "וְאִם זְמוּת יָד לְפֶה" (משלי ל"ב) ופירש המצודות דוד, "וְאִם זְמוּת" אם תהיה מלא ממחשבת

קנטור וקטטה, שים "יד לפה" לסתמו בחזקה, (איש חמודות תולדות חייו של רבי מיכאל דב וייסמנדל זצ"ל ראש ישיבת נייטרא עמ' ש"ל)

על הפסוק "ועשית על שוליו רמני תכלת וכו' ופעמני זהב בתוכם סביב: פעמן זהב ורמון פעמן זהב ורמון" כתב בתרגום יונתן בן עוזיאל, וכך איתא בזבחים (שם) שבסך הכל היו שבעים ושנים פעמונים, ותולה בו 36 מצד זה ו-36 מצד זה ע"ש. וכתב בעל הטורים והיו 72 כנגד 72 מראות נגעים, שהמעיל מכפר על לשון הרע, והצרעת באה בעון לשון הרע.

וכתב הכלי יקר: התיקון אל הלשון הוא שלא יחל דברו עוד, ולא ידבר כי אם בדברים שבקדושה, שנאמר: "ונשמע קולו בבאו אל הקדש ולא ימות" כי לשון הרע תלתא קטיל (ערכין טו): מכלל, שהנזהר בו לא ימות, כמעשה של ההוא רוכל, שהיה מכריז מאן בעי למזבן סם חיי וכו' (ויקרא רבה טז ב) וכו'.

כתב החפץ חיים: (שמירת הלשון חלק ב פרק ט"ו) גרסינן במסכת ערכין (טז.), דהמעיל היה מכפר על עון לשון הרע. אמר הקדוש ברוך הוא: יבוא דבר שבקול ויכפר על מעשה הקול. ודוקא אם לא אהנו מעשיו (הועילו מעשיו), אבל אם אהנו מעשיו (הועילו מעשיו), [כגון שנתקוטטו על ידו וכדומה] אתו נגעים עלה (באו נגעים עליו). עין שם בגמרא. ונבאר בעזרת השם יתברך הפרשה שבתורה, האמורה בענין הזה, כל תבה ותבה בפני עצמה;

"ועשית את מעיל האפוד כליל תכלת". ונראה שלכך בא תכלת, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה על ציצית (מנחות פ"ט.), שנצטוינו בפתיל תכלת, שהתכלת דומה לים וים דומה לרקיע, ורקיע דומה לכסא הכבוד. והינו שעל ידם יזכר שיבוא לדין לפני כסא הכבוד, כן הוא גם בזה, כי איתא בתנא דבי אליהו, שהלשון הרע שהוא מספר, הוא עולה עד כנגד כסא הכבוד, שנאמר (תהילים ע"ג ט'): "שתו בשמים פיהם, ולשונם תהלך בארץ". ועל ידי שהוא לבוש תכלת, יזכר ויתבונן איה דבריו עולים וישמר מזה.

"והיה פי ראשו בתוכו" (שמות כ"ח ל"ב). רמז בזה מה שאמרו חכמינו זכרונם לברכה על הפסוק (איוב כ"ו ז'): "תלה ארץ על

בלימה", על מי העולם קיים? על מי שבולם פיו בשעת מריבה, והינו שיכבש אז את כל דבורו, שלא יצא לחוץ;

"שפה יהיה לפיו סביב מעשה ארג" (שמות שם). והינו שיציר אז בנפשו, כאלו יש עוד על פיו מבחוץ מעשה אורג, שנארגו השפתים זו לזו, כדי שלא יוכל לפתחם;

"כפי תחרא יהיה לו, לא יקרע". ופרש רש"י: למדנו שהיו שריונים שלקחם פיהם כפול, כדי שלא יקרע. והנה לכאורה למה הצרכה התורה לבאר לנו "כפי תחרא", הלא די לנו במה שכתוב מתחלה: "והיה פי ראשו בתוכו, שפה יהיה לפיו"?

אלא לרמז לנו כמו שהשריון (הוא המגן) שלובשו האדם הוא למגן ומחסה, שלא יזק מן החצים שזורקים עליו, כן הוא מי שבולם את פיו, הוא לו למגן בפני המריב עמו, שסוף דבר יהיה שישתק המריב, כיון שאין עונה אותו דבר. מה שאין כן אם יענה לו, תתרחב המריבה, ובא לידי מהלומות, כמו שכתוב (שמות כ"א י"ח): "וכי יריבן אנשים והכה איש את רעהו באבן או באגרף וגו'. וגם הקדוש ברוך הוא הוא לו למגן ומחסה עבור זה, כיון שהעולם קיים בשבילו, וכנזכר לעיל.

"ועשית על שוליו רמוני תכלת וגו' ופעמני זהב בתוכם סביב: פעמן זהב ורמון וגו' על שולי המעיל סביב" (שמות כ"ח ל"ג ל"ד). והרמז בדבר זה נראה על פי מה שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (חלין פ"ט): מה אמנותו של אדם בעולם הזה? ישים עצמו כאלם. יכול אף לדברי תורה? תלמוד לומר (תהילים נ"ח ב'): "צדק תדברון".

נמצא לפי זה, שבכל עת שיש לו לאדם פנאי, לא ישב בטל, אלא ילמד תורה, והלמוד לא יהיה בלחישתו, כדאיתא בערובין (נד). ובשעה שאינו יכול ללמד תורה מאיזו סבה שהיא, ישים עצמו כאלם, שאינו יכול לפתח פיו. ולזה היה על שולי המעיל סביב פעמן זהב ורמון, פעמן זהב ורמון. פעמן זהב הוא דבר בקול, רומז על למוד התורה, כנזכר לעיל. ובתוך כך, כשאינו יכול ללמד, יאחו במדת השתיקה, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (אבות א' ט"ז): אמר ר' שמעון בן גמליאל: כל ימי גדלתי בין החכמים, ולא מצאתי לגוף טוב משתיקה,

וְלִזְהָרָה רֹמְזוֹ הַרְמוֹן שְׂאֵצֶל הַפְּעֻמָּן, הֵינּוּ כְּרַמּוֹן, שְׂאִין נִשְׁמָע מִמֶּנּוּ שׁוֹם קוֹל.

וְאִם מִתְנַהֵג בְּאִפְּן זֶה, הַבְּטִיחָה לָנוּ הַתּוֹרָה (שְׁמוֹת כ"ח ל"ה): "וְנִשְׁמָע קוֹלוֹ בְּבֹאוֹ אֶל הַקֹּדֶשׁ", הֵינּוּ שֶׁתִּתְקַבֵּל לְמַעַלָּה קוֹל תְּפִלָּתוֹ וְתוֹרָתוֹ. מֵה שְׂאִין כֵּן אִם אֵינוֹ שׁוֹמֵר אֶת כַּח דְּבוּרוֹ וּמַעֲרַב בְּדְבוּרוֹ לְשׁוֹן הָרַע וְרַכִּילוֹת וְכדוּמָה, אִזּוֹ מִטְמְאִין הַדְּבוּרִים הָאֲסוּרִים אֶת דְּבָרֵי הַקֹּדֶשׁ שְׁלוֹ, וְלֹא יִתְקַבְּלוּ לְמַעַלָּה, וְכִנְזָכָר לְעִיל בְּפָרָק א'.

וְמֵה שְׁכָתוּב (שֵׁם): "וּבְצֵאתוֹ וְלֹא יָמוּת", הֵינּוּ גַם כֵּן, כְּשִׁיגִיעַ זְמַן יִצְיָאתוֹ מִן הָעוֹלָם. יִמָּצָא שֵׁם גַּם כֵּן אֶת כָּל דְּבוּרוֹ שֶׁדְּבָר לְשֵׁם ה', וְכִדְאִיתָא בְּזִהַר הַקֹּדֶשׁ, דְּאִפְּלוּ הַבְּלָא תְּדָא, דְּאִפִּיק בְּרַ נֶשׁ מְפּוּמָּה, לֹא אֶתְאָבִיד (אִפִּילוּ הַבֵּל אַחַד שְׁמוּצִיא אָדָם מִפִּי לְשֵׁם שְׁמִים – לֹא נֹאבֵד). וְלֹא יָמוּת, הֵינּוּ, שְׁיִהְיֶה לוֹ עַל יְדֵי זֶה שֵׁם תִּיִּים נִצְחִיִּים, וְכִמּוֹ שְׁכָתוּב (וִיקְרָא י"ח ה'): "וְחֵי בָהֶם"

במשפחה מדרום הארץ, נפטר במיתה משונה אחד מבניה שהיה בן עליה, מטובי הבחורים בשיבתו, ושהצטיין בפרט במידות שבין אדם לחברו, ובשמירת הלשון.

האם הבוכיה מיאנה להתנחם, בפרט בליל שבת של השבעה הייתה שבורה ורצוצה ופרכה בכי מר, כשהיא מביטה בכסא המיותם של בנה האהוב.

באווירה כואבת, סיימו בני המשפחה את סעודת השבת, ועלו על יצועם.

למחרת מספרת האם כולה נרגשת ונסערת, חלמתי את בני יקירי.

פניו היו מאירות, כולו זך ונקי, זוהר ושמח, וכך אמר לי: אמא... אמא... בבקשה תפסיקי לבכות. אמא תפסיקי להיות שבורה... הרי שבת ואסור לך להתאבל בשבת... תדעי לך, כל כך טוב לי בעולם העליון, אני יושב במחיצת צדיקים, אני לא רוצה לשוב לעולם שלכם, עולם השקר.

פרצתי בבכי ושאלתי את בני, עד מתי כל האסונות הכואבים האלה? כל כך הרבה אנשים נשים וטף צעירים במיטב שנותיהם מקפחים את חייהם במיתות כה משונות וקשות!!!

סיפרה האם, הבן אמר לי, אסור לי לגלות מה מתרחש בעולם העליון, אבל משהו אחד מרשים לי להגיד...

האסונות האלה קורים בגלל חטא לשון הרע ורכילות, ותדעי לך אמא: שאם הדור היה חזק באמת בשמירת הלשון הייתי ניצל, ולא הייתי נפטר מן העולם.

שלחו אותי מן השמים להעביר לך את המסר, להעביר לאחרים, ללמוד ולשנן היטב היטב את הלכות שמירת הלשון לחפץ חיים, עד שיהיו בקיאים כהלכות היטב היטב בעל פה.

תדעי אמא, שהחפץ חיים זצ"ל עומד בשמים ומתפלל על כל מי שמתדל ללמוד ולקיים את הלכות שמירת הלשון, ובפרט מי שמזכה את הרבים בשמירת הלשון, המעלה שלו גדולה בשמים, והזכות שלו מגינה על כל משפחתו, והזכות הזאת שהשתדלתי ללמוד ולקיים דיני שמירת הלשון, עמדה לי והצילה אותי מן הדין הקשה למעלה.

אמא... תזכי את הרבים במסר הזה, וזה יגרום נחת רוח לנשמתך, שמירת הלשון תשפיע חיים טובים על ישראל...

התעוררתי מהחלום נרגשת מאוד, החלום היה חד צלול ונקי וקרוב לבוקר.

רבי אהרן לייב שטיינמן זצ"ל ששמע מהאם את דבר החלום, אמר: מצווה לעורר את הרבים, ולפרסם את דבר החלום.

הפה הוא כלי שרת

האלשיך הק' בפרשתינו (כח לא) כותב שאם אדם ישים לב, יראה, שכל עבודת האדם במהלך היום לבורא יתברך (או לפחות רוב) הוא על ידי הפה.

כשהוא קם משנתו והולך להתפלל יש לפניו את תפילת שחרית, ועוד קודם קריאת שמע ותפילת שמונה עשרה, הוא פותח בזמירות לבורא יתברך, ואת הזמירות הללו הקב"ה אוהב יותר מכל שירת המלאכים כמו שנאמר במדרש (בראשית רבה סה כא) על הפסוק (בראשית כז כב) "הקל קול יַעֲקֹב" כי אין רשות למלאכים לשבח את הקב"ה, עד שישבחוהו ישראל למטה.

וז"ל: רַבִּי לִוִּי אָמַר: בְּרֵן יַחַד כּוֹכְבֵי בִקְר וַיִּרְעוּ כָּל בְּנֵי אֱלֹהִים, (איוב ל"ח ז) מֵה שֶׁזָּרְעוּ שֶׁל יַעֲקֹב שֶׁנִּמְשַׁל לְכוֹכְבֵים מְקַלְסִין, דְּכָתִיב בְּהוֹן "וּמִצְדִּיקֵי הָרַבִּים כְּכוֹכְבֵים" (דניאל י"ב ג') וְאַחַר כֵּן וַיִּרְעוּ כָּל בְּנֵי אֱלֹהִים, אֵלֹו מִלְּאֲכֵי הַשָּׁרֵת, מֵה הֵן אֹמְרִין בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מְלָכוּתוֹ

וכשיוצא מהתפילה אם הוא מלומדי התורה, הוא שונה הלכות בבית מדרשו יום יום, ולאחר מכן הולך לביתו לאכול פת שחרית ובפיו הוא מודה לה' בברכותיו, ברכת על נטילת ידים, ברכת המוציא, דברי תורה על השולחן, וברכת המזון. ואחר כך ממשיך בלימודו, ולעת ערב יתפלל מנחה ותפלת ערבית. וגם בלילה לא ישכב עד יאכל טרף, קריאת שמע. ויקם בעוד לילה לעסוק בתורה. הנה כי כל היום וכל הלילה לא תשבות לשונו מלעבוד את ה' תמיד.

וגם מי שאין תורתו אומנותו, לא יעדר משלש תפלות ביום, וקבוע עת למוד ביום ובלילה. וגם כל תרי"ג מצות אשר יעשה ימלא פיו תהלתו יתברך על כל מצוה ברכה. וגם כל פרי אשר יאכל ואשר ישתה יברך תחלה וסוף. וכל פעולה גשמית אשר יעשה, לא יבצר מתת חלק לפיו ולשפתיו להודות לשם ה', אפילו כי יפנה גופו הקטנים עד הגדולים, על כל נטילה ברכה:

כלל הדברים הוא, שהפה הוא ככלי שרת העומד יום ולילה לשרת את הקב"ה מכל יתר אברי האדם.

ומי בער ולא ידע לדון קל וחומר ולומר: אם למשל מלך בשר ודם, החליט להשתמש בכלי הבישול של אחד מעבדיו, הרי ודאי שאותו עבד יזהר וישמר שכליו יהיו נקיים ומצוחצחים לשרת בהם את המלך, ושחם ושלום לא יהיה בהם שום לכלוך ושלא יהיה בהם אבק ועפר.

אומר האלשיך הק' קל וחומר בן בנו של קל וחומר, ההפרש בין מלך בשר ודם לבין מלך מלכי המלכים, אשר כל העולמות הוא בראם וכולם כאין נגדו, אשר ברוב חסידות ענותנותו למעשה ידיו, יכסוף שישרתהו בכלי חרש מחרשי אדמה, על ידי פינו ולשונונו ושפתינו אתנו, ובפינו הוא בחר להללו ולשבחו תמיד יותר מכל אברי הגוף.

מי זה החי, שלא יתן אל לבו ליזהר לבלתי טמאם, לבל ידבק במ מאומה מן החרם ולשמור לפיו מחסום מדבר דבר אשר לא כתורת ה', ולשומרה בקדושה וטהרה. כי הם כלי הקדש אשר ישרת במ את המלך הקדוש, ולא ישרתהו בכלי צואים.

כי איך תכון תפלתו לבורא עולם בפה טמא בלשון הרע, והם כלי גללים מגואלים, ואיך יערב לפניו יתברך ניב לשון, של אנשי לצון, ולא יקצוף על קולו וחבל מעשה ידיו.

ומי האיש אשר לא ישים הדברים האלה על לבו ויקרענו לשנים עשר קרעים, ותרדנה עיניו דמעה ויתמרמר ויאמר בקול מר, אוי לי כי נדמתי, כי איש טמא שפתים אנכי, כי ה' אלהים נתן לי לשון למודים וכלי יקר, שפתי דעת טהורים וברים לעבוד במ את ה', בתורה ומצות, ואוי לי על שברי, נחלה מکت, אנה אוליך את חרפתי, כי כלי הקודש אשר במ בחר ה' לעבדו, טמאתים כמתים, זעם מלאתים, ותחת עשותי בהם שרפי קדש פרקליטים, בראתי משחיתים.

אוי לה לאותה בושה אוי לה לאותה כלימה, כי איך אשא פני אל האדון ה', כי כל העבודה אשר עבדתיו, שונה הלכות, ותפלות ותשבחות, הלא היו בכלי טמא, ועבד אויל הייתי לפניו, ואם אב הוא איה כבודו? ואם אדונים הוא איה מוראו? ואויה לי כי כעסתיו גם כעס מעלה מנחה ומקריב דורון לפני האדון בכלים מכלים שנואים...

וגם כי הכרתי משוגתי, במה אתרצה אל אדני ויהיו לרצון אמרי פי, כי איך בפי אתודה על חטאת פי והוא טמא.

על כן ישפוך את נפשו לפני ה', בכל צדקותיו יפליא למן היום אשר נתן אל לבו, להבין ולהשכיל, לשמור לפיו מחסום, נאלם דומיה, בל ישמיע לאזנו, מה שפה דובר נבלה ידבר, ויהיה כחרש לא ישמע לקול מלחשים שמע שוא, וכאלם לא יפתח פיו לדבר דבר אשר לא צוה ה', פן ישוב לכסלה כאשר בתחלה. ומן אז חדל, יעתר אל אלוה וירצהו כי יהיו דבריו קרובים אל ה', כי מעתה יהיו אמריו אמרי קדוש בכלי יקר: (ועיין שם שהאריך ברעת השיחה בטלה שגורמת שבועה תועבות).

בדרשה שנשא רבי שמעון שוואב זצ"ל בכנס לשמירת הלשון (מובא בקובץ תורני הפרדס אדר תש"ג) סיפר לפני ששים שנה כאשר הייתי בפולין, אמרו אז שישנם שני צדיקים גדולים שמעולם לא דיברו לשון הרע.

אחד היה הרבי מגור האמרי אמת זצ"ל, והשני היה החפץ חיים זצ"ל אבל היה הבדל בין השנים.

הרבי מגור אהב את השתיקה, הוא דיבר רק מלים ספורות, מי שנכנס אליו מצא את עצמו בחוץ כבר אחרי שתי דקות הוא ענה תוך שתי דקות, הוא תמיד שתק ולא דיבר לשון הרע כל ימיו.

אבל אצל החפץ חיים היה ההיפך מזה, הוא אהב לדבר.

כאשר זכיתי לראות את החפץ חיים, הייתי בחור בן עשרים הוא לא הכיר אותי. היה זה בערב שבת פרשת החודש, והוא דיבר איתי כמעט שעה שלימה, במוצאי שבת אמר שהוא רוצה שוב לדבר איתי, הוא אהב לדבר דברי תורה, דברי חיזוק ואמונה וחסד, כל ימיו הוא דיבר, אבל מעולם לא הוציא מפיו דיבור שהיה בו אפילו אבק של לשון הרע.

אמרו רבותינו בגמרא ברכות (יז.) מר בנו של רבינא כשהיה מסיים את תפילתו, היה אומר: אלהי, נצור לשוני מרע, ושפתותי מדבר מרמה, ולמקללי נפשי תדום, ונפשי כעפר לכל תהיה, פתח לבי בתורתך וכו'.

והנה צריך להבין מדוע הקדים בתפילתו את שמירת הלשון לתורה?

כתב החפץ חיים (שמירת הלשון חלק ב פ"א) משום שבלא שמירה על הפה, אין התורה חשובה כלום, שכל דיבור של תורה וקדושה שדיבר, והיה באפשר לעלות ולעשות פרי הלולים קודש לה', מתכסה ומתמשך עליו מלמעלה רוח הטומאה ע"י דיבוריו האסורים.

ובספר שב שמעתתא (בהקדמה ד"ה המלך) כתב: ומאוד צריך לשמור פיו ולשונו ביותר לתלמיד חכם ההוגה בתורה שבעל פה, שצריך להיות פיו נקי, וטהור כדין הקלף לתורה שבעל פה. עכ"ל.

ובנועם אלימלך פר' בחוקותי כתב: דתורה שבעל פה נקראת כן בלשון חז"ל ולא 'תורה שבפה' כמו 'תורה שבכתב'? משום שבא לרמז לנו, דתורה שבעל פה אין שייך להשיג ולהבין, אלא אם כן הלומד הוא 'בעל על הפה' כלומר שהוא בעלים על פיו, ואינו מדבר דיבורים אסורים ודברים שלא לצורך. עי"ש.

והנה שלמה המלך אומר "פִּי גַם לֹא יָדַע הָאָדָם אֶת עֵתוֹ פְּדָגִים שְׁנֵאֲחִזִּים בְּמִצּוֹדָה רָעָה וְגו'" (קהלת ט יב) ואמרו חז"ל (סנהדרין פא:): מאי מצודה רעה? אמר ריש לקיש: חכה.

והביאור בזה, שהנה יש שני דרכים לדוג דגים: א' על ידי רשת, שבזה כל גוף הדג נכנס ברשת ונתפס. ב' על ידי חכה, שהדג נתפס בה בפיו, וחכה זו נקראת מצודה רעה? כי הדג חושב ומרגיש שהוא חופשי, אך בפועל אינו יכול להמלט כי הוא תפוס בפיו.

והוא מה שאומר שלמה: עליך להזהר מאד מהיצר הרע, כי הוא תופס את האדם בפיו כמצודה רעה שאומר לו: תלמד תורה ותעשה מצוות ככל שתחפוץ, אבל מלשון הרע אל תשמר, ועל ידי זה שולט בו היצר לגמרי, כי כבר כתב החפץ חיים (שמירת הלשון ח"ב פרק א בשם הגר"א משלי יג ג) שאע"פ שהאדם עושה הרבה מצוות ומעשים טובים, אם אינו שומר על פיו, יטרפו לו את כל מצוותיו בפניו, ופיו יהיה לו מחיתה לכל. עכ"ד.

וזה ע"פ מה שאמרו חז"ל (ערכין טו:): אמר רבי יוחנן משום רבי יוסי בן זימרא כל המספר לשון הרע כאילו כפר בעיקר. וכתב החפץ

חיים שזה דוקא בתמידות (חפץ חיים כלל א סעיף ד בשם הכסף משנה פ"ז מהלכות דעות ה"ב) שנאמר: "אֲשֶׁר אָמְרוּ לְשִׁנּוֹ נִגְבִּיר שְׁפָתֵינוּ אֶתְנוּ מִי אֲדוֹן לָנוּ" (תהלים יב ה) ודינו כאפיקורוס שאין לו חלק לעולם הבא!

סיפר הרב יצחק פרסטר הי"ו שבעל העובדא סיפר לו: שכשהיה בחור, הלך להחפץ חיים זצ"ל והחפץ חיים שאלו, אם אביך צמא ומבקש ממך מים לשתות, ויש לך בקבוק מים, אבל אין לך כוס אחר, אלא ממה שמשתמשים בו בבית הכסא, מה תעשה?

וענה הבחור: שהוא ירחץ הכוס עשר פעמים וכדומה, ויתן לו את הכוס לשתות מים.

ושאלו שוב, ומה תעשה אם הרבי או הראש ישיבה יבקש ממך לשתות ואינו רוצה לשתות מהבקבוק, ואין לך כוס אחר רק הכוס המלוכלך מבית הכסא? וענה שהוא ירחץ הכוס מאה פעמים עם סבון עד שזה יהיה יותר נקי מחדש.

ואמר לו החפץ חיים, וכמה צריך לרחוץ הפה שזה הכלי שמדברים דיבורי תורה ותפלה להשי"ת, כמה מאות פעמים צריכים לרחוץ עם סבון עד שיהא נקי ומזוכך בלי שום פגם? וזה דבר הראשון אשר כל אחד צריך להכין עצמו, כשרוצה ללמוד, לקדש פיו לא רק מדברים אסורים, אלא גם מדברים אשר לא לה', כי הפה הוא הכלי אשר מהם יוצא התיבות של תורה ותפלה, ואם זה מלוכלך, הירצה לפני ה'?

ואף אם התפלל בכוונה ולמד כמו שצריך, אף על פי כן כיון שזה יוצא מכלי מאוס איך תפלתו תקבל?.

מעשה שהיה במלך צרפת שהתארח אצל מלך רוסיה והגישו לפניהם מעדנים כראוי למלכים, המלך הצרפתי התפעל מאד ממאכל מסויים וציוה לשר הטבחים שלו, שיברר מה המתכון של מאכל זה, וכשיחזרו לעירם יכין לו כמוהו.

נפגש שר הטבחים הצרפתי עם עמיתו הרוסי, והלה סיפר לו שלמאכל זה קוראים 'קישקע ממולא' והמתכון הוא: שלוקחים מעיים

של פרה, וממלאים אותם בטחול ובבשר, ומוסיפים תבלינים לפי הטעם, ואחרי הבישול מקבלים מעדן זה.

לקח השר הצרפתי את המתכון וחזר לארצו, למחרת הכין את המעדן למלכו, והנה כשקירב המלך את התבשיל אל פיו כמעט שהקיא מחמת הסרחון שנדף ממנו. מיד צעק המלך על שר הטבחים בזעם הרי כשטעמתי מאכל זה ברוסיה הרגשתי טעם גן עדן, ומה אירע עתה שאיני יכול אפילו לקרבו אל פי?!

הבין השר, שהמלך רוצה להורגו, והחל לבכות ולהתחנן על נפשו, ונשבע שהכין מאכל זה בדיוק על פי המתכון שקיבל מהשר הרוסי.

אמר לו המלך כעת תחזור לרוסיה, ותברר את סיבת קלקול המאכל, ונראה במי תלויה האשמה.

שמח השר שניצל ממות, ונסע מיד אל ביתו של שר הטבחים הרוסי, וסיפר לו את כל מה שאירע עמו, שאלו השר כיצד מילאת את 'המעיים'?

אמר לו השר מה הכוונה, איך... לקחתי מעיים של פרה והתחלתי למלאות בהם, בשר וטחול ותיבלנתי במלח ופלפל, שמתני בסיר ויצא הסירחון הזה.

גיחך השר הרוסי ואמר: אוי שוטה שכמותך, אינך יודע בכמה שטיפות והדחות בחמין ובצונן אנו שוטפים את המעיים כדי לנקותם היטב לפני שאנחנו ממלאים אותם? כי בלי שטיפה והדחה, כל אוכל שיכניסו בהם אפילו יהיה משובח וטעים יסריח, ולא יהיה ניתן לאוכלו...

הנמשל הוא הפה של האדם, אם הפה נקי מדיבורים אסורים כל מצוה שיעשה תהיה למעדן, ותפילותיו יעלו לשמים, וימליצו עליו לפני שוכן מרומים, אבל אם פיו מלוכלך בדיבורים אסורים של לשון הרע ורכילות, כל מצוה שיעשה תסריח, ולכן טורפין לו את כל מצוותיו בפניו, ותפילותיו אינן מתקבלות.

סיפר רבי זאב אידלמן זצ"ל (ספר רבי ועלוול עמ' 368 אמר הרב שטיינמן על רבי זאב, אין לנו שיעור במעלתו של רבי זאב. בעולם הזה עדיין אנו יכולים לראותו, אבל בעולם הבא הוא יהיה גבוה מאוד ולא נזכה לזה...נלב"ע ו' טבת תש"ס ת.ג.צ.ב.ה.) אנחנו עוד היינו יותר קרובים לתחילת חיבור החפץ חיים, ואז בזמננו עדיין סיפרו סיפורים.

על תחילת כתיבת החפץ חיים, סיפר החפץ חיים, שהרי כתוב שצריכים לברוח ממדברי לשון הרע, פעם אחת הוכרח לקיים זאת, וברח ונמלט מהמקום עד שנפל מעייפות, ובמקום שבו נפל, שם עלה במחשבתו להתחיל לכתוב ספר על הלכות לשון הרע, את ספר חפץ חיים.

סיפר הרב שמואל הלוי וואזנר זצ"ל בעל השבט הלוי. בצעירותי זכיתי להרביץ תורה בירושלים עיה"ק, ובין שומעי לקחי היו שני זקנים באים בימים, ותלמידים מובהקים ומפורסמים של רבנו החפץ חיים זצ"ל. ה"ה רבי שלמה בלוך זצ"ל ורבי יהושע וורשווער זצ"ל.

רבי יהושע זכה להתלוות אל החפץ חיים הרבה שנים, ובין השאר סיפר לי דבר פלא שראו בחוש קדושת ושמירת לשונו של החפץ חיים זי"ע, על ידי, שכל מה שהוציא מפיו נתקיים ולא נפל ארצה.

כמאמר הכתוב: "וְתִגְזַר אֹמֶר וְיִקָּם לָךְ" (איוב כב כח) נתקיים בו הא דכתיב בפרשת נדרים "לֹא יִחַל דְּבָרוֹ כְּכֹל הַיֵּצֵא מִפִּי וְיַעֲשֶׂה" (במדבר ל' ג') ואמרו צדיקים, שהפירוש והרמז של פסוק זה הוא, דאדם שאינו מחלל דיבורו, זוכה שכל מה שמוציא מפיו מתקיים ונעשה. (דרשות שבט הלוי תשנ"ט עמ' של"ד)

בענין זה יש סיפור נפלא. בדרוהיצ'ין אשר ברוסיה הלבנה, נולד ר' מרדכי לייב הכהן קמינצקי בשנת כת"ר. שם היתה לו גם חנות מכולת, והיתה אשתו עומדת בחנות והוא עוסק בתורה.

ביום מן הימים הגיע החפץ חיים לעיירה זו הסמוכה לפינסק כדי למכור את ספריו, הוא עמד בבית המדרש, והמתפללים קנו ספרים, מי בכסף מזומן, ומי בהקפה.

את חובותיהם של אלה האחרונים, רשם רבי ישראל מאיר הכהן בפנקסו, וכשהגיע הנה בסבב הבא באיזור, שלח מבחורי העיירה, לגבות את הכספים מן החייבים.

ר' מרדכי לייב בעל בעמיו, קנה מכל הספרים שהציע החפץ-חיים ושילם כמובן במיטב כספו.

מה השתומם, שכאשר הופיע שוב החפץ חיים בדרוהיצ'ין שלח לגבות ממנו את החוב.

סר אל החפץ-חיים והעמידו על הטעות. הוציא החפץ-חיים את פנקסו והראה מפורשות ר' מרדכי כהן מדראהיטשין חייב לי כך וכך...

הביע ר' מרדכי לייב את תמיהתו, כיצד קרה הדבר? הלא ב"ה אינני חייב לאיש אף קופיקה אחת, איך אפוא נפלה טעות שכזאת?

מתברר ששני ר' מרדכי כהן בעיירה. זה השני, עני הוא ואין שמו ר' מרדכי לייב, אלא ר' מרדכי בלבד, ואכן הוא זה שנשאר חייב לחפץ חיים את מחיר הספרים שקנה אצלו בביקורו הראשון.

נפעם רבי ישראל מאיר מראדין מן הטעות, וכמעט נפל לרגליו של ר' מרדכי לייב בבקשת סליחה, ימחל לי מר, אנא... מוחל אני, חס ושלום אין לי כל טרוניה, טעות היא ולעולם חוזרת אמר ר' מרדכי כמצטדק... בי אדוני התחנן שוב החפץ-חיים ימחל נא לי...

לא עלה על דעתי לכעוס, וגם אם הצטערתי צער כלשהו, מוחל אני בכל לב, השיב שוב ושוב ר' מרדכי לייב, עד ששיכנע את החפץ-חיים בכנות דבריו.

"שתהיה למר אריכות ימים ושנים טובים" ברכו החפץ-חיים בחמימות והלך לו.

וברכה זו למה? מן הכתוב בחנה (שמואל א' א') למדונה "וַיַּחְשְׁבֶהָ עָלַי לְשִׁכְרָה: וַיֹּאמֶר אֵלַיָּה עָלַי עַד מָתַי תִּשְׁתַּכְּרִין. וַתֹּאמֶר לֹא אֲדֹנָי אֲשֶׁה קִשְׁת רִיח אֲנֹכִי וַיֵּין וְשִׁכְר לֹא שְׁתִּיתִי. וַיַּעַן עָלַי וַיֹּאמֶר לְכִי לְשָׁלוֹם.

אמר רבי אלעזר מכאן לחושד את חברו שצריך לפייסו, ולא עוד אלא שצריך לברכו, שנאמר: "ואלהי ישראל יתן את שְׁלֵתְךָ" (ברכות ל"א):

חלפה שנה מברכתו של החפץ חיים, ורבי מרדכי קמינצקי ורעייתו עם בנם היחיד שמעון בצלאל שהיה בגיל בר מצונ והחליט לעלות לארץ ישראל, רבי מרדכי מכר את כל נכסיו והפליגו לארץ ישראל.

כשהגיעו לארץ היה בידו אלפי רובלים, אנשים ששמעו על כך הציעו לו לקנות בתים מגרשים, אבל רבי מרדכי לא מיהר.

והנה עברו כשלוש חדשים, פרצה מלחמת תורכיה-רוסיה בכל עוזה, וכל הרובלים שהביא עמו ר' מרדכי לייב קמינצקי הפכו לניירות חסרי ערך, לצור על פי צלוחיות, מה עושים? החליט להיות מלמד בת"ת עץ חיים, שם לימד כ-18 שנה.

בערב ראש השנה של שנת תשט"ו הרב יצחק לויכטר היה מגיע להתברך מפיו בברכת כהנים. אמר לו רבי מרדכי, שנה הבאה תחפש לך כהן אחר.

ר' יחיאל ורקר בעל בית דפוס נודע, איש ישר וירא אלוקים, לקח לעצמו מצוה ללוות את ר' מרדכי לייב מבית הכנסת עד לביתו מדי מוצאי שבת. במוצאי שבת מברכין של חודש אב ליווהו כמנהגו, ר' מרדכי לייב שמח עדיין בשמחת השבת, אך לפתע הוא מרצין ואומר לו: זהו, עד כאן. שואלו ר' יחיאל מה פירוש עד כאן? הבהיר לו, בשבוע הבא תמצא לך זקן אחר ללוותו.

למחרת החל ר' מרדכי לייב חושש במעיו, סימני דיזנטריה התחילו להתגלות, וכאבי בטנו קשים. הגיע יום שני, ולמחרתו קראו לרופאים, נתנו לו תרופות והוא כבר מדבר על סופו הקרב, אין מניחים לי למות אמר כמתאונן, כן אתם צריכים לתת תרופות ואני צריך לקחת, אבל זהו זה הוסיף.

יום חמישי ב' אב תשט"ו מספר נכדו ר' יהושע קמינצקי עמדתי ליד מיטתו, שאלני מה השעה? אמרתי לו שהשעה 2 התרומם מעט והשקיף החוצה, אחר כך אמר לי אתם הנכדים אסור לכם להישאר כאן, אמור לכולם לא להיות בביתי בשעה 3 כי הנכם כהנים, ואסור לכם להיטמא למת, רק אביך ישאר לו מותר כי הוא בני.

לאחר מכן ביקש לקרוא למנין אנשים, הגיעו כמה אנשים ועוד כמה בחורים מישיבת קול תורה, שהיו מתחממים לאורו. לקראת השעה 3 היה הבית מלא מפה אל פה, אף בכניסה עמדו אנשים שלא הצליחו להיכנס, בשעה 3 בדיוק פשט רבי מרדכי את ידיו ואת רגליו קרא וידוי ושמע, ועלתה נשמתו השמימה. כשהוא בגיל 96 זקן ושבע ימים וכל זה מברכתו של החפץ חיים זיע"א.

כאשר נערי בר מצוה היו באים להתברך אצל רבי בן ציון פלמן זצ"ל ביום הגדול בחייהם בהיכנסם לעול תורה ומצוות, היה אומר להם: אני מכיר אדם, שבלילה הזה הסכים בדעתו וקיבל על עצמו לא לדבר לשון הרע כל ימי חייו על שום אדם בכל מצב שהוא, וכדי לחזק את קבלתו, התחיל בלילה קדוש זה ללמוד את הספר שמירת הלשון, וקבע להמשיך להתמיד וללמוד ספר זה מידי יום ביומו בקביעות, והצליח לעמוד בקבלה זו במשך ימי חייו.

לימים התברר לבניו של רבי בן ציון, שאותו אדם עליו סיפר אינו אלא הוא בכבודו ובעצמו.

וכפי שסיפרה אחותו, באותו לילה בו נכנס הנער בן ציון לעול תורה ומצוות, צעדנו יחד כל בני המשפחה, אני הקטנה

יחד עם הורי הגדולים עם האבא רבי שמואל פלמן זצ"ל בדרך מביתנו לאולם השמחה, והנה פונה אחי בן ציון להוריו בפשטות אבל בהחלטיות, אבא ואמא, עכשיו כשאני נעשה בר מצוה, קיבלתי על עצמי לשמור ולנצור את פי מכל דבר אסור.

וכדי לחזק קבלתו, החל כבר באותו לילה ללמוד את ספר שמירת הלשון, מידי יום ביומו בקביעות, והצליח לשמור קבלה זו במשך ימי חייו.

מסופר על האשה הצדקנית מרת טויבא ארלנגר ע"ה אמו של רבי אברהם ארלנגר זצ"ל בעל הברכת אברהם (ר"מ בישיבת קול תורה)

היא بنتה את ביתה יחד עם בעלה ר' שמשון רפאל ארלנגר ז"ל והקימה עמו בית גדול לה'.

בימיה הקצרים עלי אדמות (נפטרה בגיל 42) זכתה ללדת אחת עשר ילדים, כולם אהובים יראים ושלמים, זרע ברך ה' בנים ובני בנים עוסקים בתורה ובמצוות, מהם תלמידי חכמים מובהקים מרביצי תורה ויראה.

היתה אשה גדולה ומופלאה בצדקותה, בעלת שיעור קומה ובעלת מידה נשגבה ונדירה של יראת שמים ויראת חטא, מיוחדת במינה היתה בעוצם זהירותה מאיסור דיבור ושמיעת לשון הרע באופן מופלג ביותר.

כאשר היתה נמצאת בחברת אנשים, והתחיל מן דהוא לדבר אודות מישהו, אפילו דברים של מה בכך, ואפילו דיברו רק בשבחו, היתה תיכף ומיד נעלמת מהמקום, כי חששה פן ואולי תכשל באיסור שמיעת לשון הרע, כמ"ש חז"ל לעולם אל יספר אדם בשבחו של חבירו שמתוך שבחו אתה בא לידי גנותו.

בעלה ר' שמשון רפאל ז"ל היה רגיל לספר ששאל אותה זמן קצר לפני פטירתה האם היא מפחדת למות? היא ענתה

בבטחון ובשלווה שאינה מפחדת למות, בהראותה על אוזניה ואמרה: ("האבען דיזע ארען, איין מאהל איין ווארט לשון הרע געהארט!") "האם שמעו אזני אלו אי פעם לשון הרע."

וכך המשיכה להראות על פיה ואמרה: ("האט דאר מונד, איין מאהל איין ווארט לשון הרע גערעדעט!") "האם דיבר הפה הזה אי פעם לשון הרע? כה העידה הצדקנית על עצמה זמן קצר לפני פטירתה.

ועל מצבת קבורתה נחרט בין השאר "גם אבק לשון הרע שנאה נפשה"

וביום כ"ה בתשרי שנת תרצ"ט החזירה את נשמתה ליוצרה.

סיפור מיוחד סיפר בעלה רבי שמשון רפאל זצ"ל, לאחר פטירתה עברה עליו תקופה קשה, אלמן גלמוד ו-11 היתומים הפעוטים שנשארו בלי הרעיה הנאמנה והאם המסורה הצדקנית המופלאה, חצי שנה אחרי פטירתה, נעשו ההכנות לקראת חג הפסח בלב נשבר ונדכא, כשהגיע ליל הסדר היו כולם עייפים ומדוכאים ממצבם הקשה, בשעת שולחן עורך נרדם רבי רפאל שמשון ארלנגר לכמה דקות, אך התעורר בשמחה וסיפר לילדיו שנתגלתה אליו האמא בחלום, ואמרה לו אל תעצבו שמחו בשמחת חג המצות, כי אני יושבת כאן אתכם ועורכת עמכם את ליל הסדר.

חלום זה היה להם לחיזוק, ואימץ את לבכם, הם המשיכו את ליל הסדר ביתר עוז וברגש עילאי כבשנים קדמוניות.

את כל דרכי עבודתה היתה משתדלת להסתיר מפני עיני אדם שלא ישבחוה על מעשיה הטובים והמיוחדים, מסופר שבשנה הראשונה לאחר חתונתה היתה מכינה יחד עם בעלה לפני חג הסוכות קישוטים יפים ונהדרים לנוי סוכה, בעלה ז"ל הרגיש שבאמצע עבודתה היא מדברת אל עצמה, ושאלה מה היא ממלמלת? והשיבה שמתפללת להשי"ת שלא יבואו מבקרים בחג הסוכות לראות את הסוכה היפה והמקושטת שלה, כי אם אף אחד לא יבוא לראות, נמצא שהכוונה בקישוטי הסוכה בלתי לה' לבדו, ולא להתכבד לפני בני אדם.

בחייה הקצרים עלי אדמות, היתה גם פעילה למען הכלל, וזכתה להערכה והערצה מאוונים וצדיקים, כאשר נסעה עם בעלה ז"ל להשתתף בכנסיה הגדולה כנציגים של אגו"י במדינת שוויץ, נפגשה אז עם רבי חיים עוזר גרוזדינסקי זצ"ל והתקבלה אצלו לשיחה ממושכת שלושת רבעי שעה בחדר סגור למחצה.

לאחר זמן כשנוכח בעלה שנמצאת כבר שעה ארוכה ביחידות עם הגאון זצ"ל נכנס אליהם לראות ולשמוע פרטים על מה המדובר, ומצאם יושבים כאילו עוסקים בסוגיה עמוקה, והגאון אחוז בשרעפיו מתעמק בענינים העומדים ברומו של עולם.

שאל רבי חיים עוזר האם אתה בעלה של אשה זו? השיב הבעל כן, המשיך רבי חיים עוזר ואמר: אם כך צריכים לקום מפניך מפני כבוד האשה שלך, היא כולה סוד אף אחד לא מכיר אותה ואינו עומד על גדלותה.

בעלה ז"ל היה מספר בהתרגשות רבה כי נתקיים אצלה ממש המקרא "סוד יי ליראיו ויגירתו להודיעם" (תהלים כ"ה י"ד) היה זה פעם באחד מלילי החורף הארוכים בשנתה האחרונה עלי אדמות בשנת תרצ"ח והיא שוכבת במיטתה מחוסרת מנוחה, מדי פעם נפלטים מפיה אנחות וזעקות ממעמקי ליבה הטהור, כך עבר עליה כל אותו הלילה.

כשהאיר הבוקר אמרה לבעלה בסיפוק, שפעלה הלילה בתפילה להשי"ת שהרשע הצורר שליט גרמניה ימ"ש לא יוכל לעבור בשערי מדינת שוויץ, וזאת יש לדעת שכל זה היה עוד קודם שידעו כלל על כל הסכנות והצרות שיעברו אח"כ על בית ישראל, הוי סוד ה' ליראיו.

בשנתה האחרונה סבלה ממחלה קשה, בשכבה על ערש דווי, בשמחת תורה האחרון לחייה, יומיים לפני פטירתה ובעלה ז"ל יושב לידה, אמרה לו שעכשיו אין הזמן לדאוג, אלא עליו ללכת לבית הכנסת לשמוח בשמחת התורה ולהודות להקב"ה שנתן לנו תורת אמת.

שמירת הלשון

הגאון מוילנא באיגרתו לבני ביתו כתב: שמירת הלשון משקלה גדול מאלפי תעניות, וכל רגע ורגע שאדם חוסם פיו, זוכה בשבילו לאור הגנוז שאין מלאך ובריה יכולים לשער, ועל חומר העוון המשיך הגאון מוילנא וכתב: חטא הלשון עולה על כולן, כמאמר חז"ל בתוספתא פאה פ"א ולשון הרע כנגד כולם, ומה לי להאריך בזה העון החמור מכל העבירות, כל עמל אדם לפיהו.

אמרו חז"ל שכל מצותיו ותורותיו של אדם אינם מספיקים למה שמוציא מפיו. מה אומנותו של אדם בעולם הזה ישים עצמו כאלם, וידביק שפתותיו כשתי רחיים, וכל כף הקלע, הכל בהבל פיו של דברים בטלים ועל כל דיבור הבל צריך להתקלע מסוף העולם ועד סופו, וכל זה בדברים יתרים, אבל בדברים האסורים, כגון, לשון הרע וליצנות ושבועות ונדרים ומחלוקת וקללות ובפרט בבית הכנסת ובשבת ויום טוב, על אלו צריך לירד לשאול למטה הרבה מאוד, ואי אפשר לשער גודל היסורים והצרות שסובל בשביל דבור אחד, ולא נאבד אפילו דיבור אחד, והכל נכתב.

ובעלי גדיפין, (מלאכים עליונים שדרגתם יותר ממלאכי השרת) הולכין תמיד אצל כל אדם ואדם, ואין נפרדים ממנו וכותבין כל דיבור ודיבור, "פי עוף השמים יוליך את הקול ובעל פנפים יגיד דבר" (קהלת י כ), וזהו שאומר שלמה המלך "אל תתן את פיך לחטיא את בשרך" (קהלת ה ה).

כח הדיבור שהוטבע באדם הוא חלק אלוה ממעל, ולא מארבע יסודות שמהם נבראו שמים וארץ ונפשות התנועה. אבל היא כמו שמפרש הרמב"ן רוח השם הגדול מפיו דעת ותבונה, ומאן דנפח מדיליה נפח, ומכיון שכן, כדאי להתבונן על הכח האלקי הטמיר הזה, שהוטבע באדם ופועל שלא בכוונתו ומחשבתו.

כי כל הפעולות שאדם עושה באיבריו יוצאות אל הפועל רק ברצון האדם ומחשבתו, ואם יסיח דעתו מפעולותיו, לא די שהפעולה תהיה גרועה, אלא שלפעמים תגרום העשיה נזק לפועלה.

ולדוגמא: נגר שרוצה לתקוע מסמר בעץ, והנה, אם בשעת ההכאה יסיח הנגר דעתו מהפטיש והמסמר, עלול הוא להכות בידו האחת את ידו השניה מבלי משים, וכיוצא בזה כל בעלי האומנות שצריכים לכוון בפעולותיהם. אבל לא כן בדיבור האדם. כאן נתן הקדוש ברוך הוא מתנה רבת ערך לאדם, שבכוחו לבטא את כל התיבות והאותיות מבלי כל מחשבה קודמת, ומכיון שאדם רוצה לבטא למשל את תיבת 'וידבר' מיד היא מתבטאת, מבלי כל מחשבה, למרות שחמש אותיותיה הן כמעט כולן ממוצאות אחרים מכלי המבטא. וא"ו מן השפתים דל"ת מן הלשון, בי"ת מן השפתים, רי"ש מן השינים, ועל כן אין האדם זקוק לשים לב איך לחבר את האותיות.

ובשעה שהוא תוחב את הלשון בין השינים, אינו חושש לבל תתקרבנה השינים העליונות אל התחתונות ותנשכנה את הלשון חלילה, אלא מיד שעולה בדעתו להביע את תיבת 'וידבר' כבר נעשית מלאכת החיבור מאליה, ועקימת השפתים ופתיחת הפה וסתימת הגרון במקום שצריך. כל זה נעשה באופן ישר וטבעי, מבלי דעת בעליו, והכל בשביל מה? בשביל שהאדם צריך לכוון פירוש של תיבת 'וידבר' ולכן הוא מוכרח לרכז כל מחשבתו לכוונה זו, וממילא לא נשאר במוחו מקום בשביל לכוון חבורן של האותיות, כי אי אפשר לכוון את המחשבה לשני ענינים נפרדים בבת אחת, לחיבור האותיות ולכוונת

התיבה המתבטאת. ועל כן נתן הקדוש ברוך הוא לאדם במתנה שהאותיות תתחברנה מעצמן, ובמשך דקה אחת יכול האדם לבטא כמאתים תיבות ובלבד שיכוין פירושים.

והמתנה הזאת ניתנה לו לאדם, אך ורק למען יוכל לרכז כל מחשבתו ללמוד התורה וכוונתה במשך זמן קצר של ימי חלדו על האדמה, ואלמלא ניתן לו לאדם הכח הזה, והיה מוכרח בעצמו לצרף ולחבר את האותיות בכוונה, כי אז לא היה יכול ללמוד רק פרשה אחת ביום, ולפעמים פרשה בכמה ימים.

ומי אשר לו לב נבון, ישכיל ויבין, כי מתנה גדולה שכזו, לא נתנה לו לאדם בשביל לדבר לשון הרע וליצנות ורכילות ודברים בטלים, כי אדרבה, בכח המתנה הזאת, מתרבים עוונותיו ביותר, וזהו היפך כוונת הקדוש ברוך הוא, שכל הכוחות שבאדם ברא לכבודו, וניתנה לו המתנה רבת הערך הזו, בשביל לקיים את ה"ודברת במ" ולא בדברים בטלים.

ואפילו עכשיו אחרי קבלת המתנה הזו, צועק התנא "כי היום קצר והמלאכה מרובה" כלומר התורה שהיא ארוכה מארץ מדה, קשה ללמדה כולה בימי שנותינו על האדמה. ורק ההצלחה (אולי צ"ל ההצלחה) היא, שלא עלינו המלאכה לגמור, אבל בכל זאת אין אנו בני חורין להפטר ממנה אפילו שעה קלה, אלא עד כמה שידינו מגעת עלינו לעמול בתורה לילה ויומם. (ע"פ החפץ חיים על התורה בראשית ב ז).

משל למלך גדול שקרא לשנים מעבדיו, ואמר להם הריני נותן לכל אחד מכם חלקת אדמה, כלים הדרושים לעבודה, זרעים וכל הנחוץ לכם, בתום שנה אבוא לראות את פרי עמלכם, גן שושנים פורח בכל חלקה.

שני העבדים נגשו למלאכה במרץ רב, תחילה הם סקלו איש את אדמתו, עדרו זרעו ועשו את כל הפעולות והמלאכות הדרושות כדי שגן שושנים נאה יפרח במקום. ואכן כעבור מספר חדשים כבר ראו שכר לפעולתם, בכל חלקה היו ערוגות של שושנים מפיצות ריח נעים, עתה הם יכלו לפוש קמעה לשוב לעבודתם הרגילה בארמון המלך, ואך מפעם לפעם לסור אל גנם ולטפל בו.

חלפה עברה שנה תמימה, המלך יצא עם עבדיו ועם כל פמליית מלכותו לחזות בגני השושנים, ואמנם שני העבדים היו מוכנים לכך, הרי הם עמלו וטרחו עד הפריחם גני שושנים נפלאים.

ואכן כשהגיע המלך למקום, מצא גן מבלבל, שושנים פורחות מסודרות, הערוגות נאות וריחם הטוב נודף בחלל האויר, המלך שבח את עבדו על עמלו, ואמר: כי עז רצונו לראות גם את הגן השני.

מלא התרגשות הובילים העבד השני אל מאחורי הגן הראשון, ועיניהם תרות אחר מקום השני, אולם לכל מלוא העין אין כל זכר לגן אחר, מלבד אותו גן שראוהו כבר קדם לכן, אך בהביטם למטה הם מגלים לרגליהם סימנים וזכר לגן, לפרחים יפים אך רמוסים מושחתים, והעבד עומד משתאה מי הוא אשר רמס כך את גנו הפורח? מי הוא אשר השחית את השושנים המלבלבות?

נפל העבד לרגלי אדונו המלך, ואמר לו איני יודע מה קרה לגני זה אשר כה הרבה עבדתי ועמלתי לטפחו, בדיוק את אותן המלאכות שעשה חברי לגנו, עשיתי גם אני, והנה כל עמלי הושחת בידי זרים.

ענה לו המלך ואמר. יודע אני שכמוהו עבדת, סקלת, עדרת וזרעת, טפחת גן שושנים נאה, אך פעולה אחת אשר עשה הוא, החסרת. הוא קרא לעבד הראשון ושאלו מה עשית כפעולה הראשונה לחלקת השדה שנתתי לך? ענה לו העבד. גדרתי את המקום, וכשעזבתי את הגן הפורח והלכתי לעסוקי האחרים, תמיד היתה דאגתי נתונה לגדר, שלא תהיה בו פרצה ושהשער יהיה סגור.

הנמשל הוא. הקב"ה מוריד את האדם לעולם, ונותן לו את כל הכלים הדרושים לו, והוא מבקש מהאדם לנטוע בנפשו גן שושנים, גן של מידות מצוות ומעשים טובים, אדם קונה דעת, קונה חכמה, הוא השיג כל מה שהיה יכל להשיג בעולם הזה, אך הוא שכח את הגדר, בנפשו נותרו אך סימנים של גן השושנים שפרח שם, אך עתה לא נותר מאומה, כי הוא שכח את הגדר, הוא זנח את הסייג, הסייג לחכמה שתיקה.

כשאדם מדבר, הוא מפקיר את גנו, כל מצוה שהשיג הוא יכל לאבדה ע"י הדבור, האדם מורכב מן הגוף ומן הנפש, כח הדבור הוא

כח ההתבטאות של הנפש, וכמו שהעבד, מנע קשר בין השושנים ובין חיות השדה, ע"י שגדר את חלקתו, אף מי ששוכח את הגדר מקשר את הפרחים עם החיות המדבר, גורם שיהיה מגע בין הרוחניות והגשמיות שבו, והיצר נתפס כשהאדם מדבר.

הסביר רבי חיים מוולוז'ין, כשאדם נוטע גן הוא משקיע כוחות, עמל וממון, הוצאותיו רבות בזמן הנטיעה, ואעפ"כ אינו מצטער על ההוצאה שיש לו עבור גדירת הגן, בידעו כי הגדר תגן עליו וההפסד המועט כדאי לו, כדי לשמור על הפסד מרובה "סייג לחכמה שתיקה"

לפעמים חושב אדם שבשעה ששותק הוא מפסיד, אך שמירת הפה כדאית לו, כי ההפסד עלול להיות גדול הרבה יותר ע"י הדבור.

הגדר מסכמת את עמלה, שומרת ומקיימת את הגן, ומהי אומנותו של אדם בעולם הזה? ישים עצמו כאלם, כי זה מסכם את כל עבודתו בעולמו הרוחני.

ר' נוראל אשקי ז"ל לא היה אדם מפורסם, מעודו נחבא אל הכלים, התפרנס מיגיע כפיו וקבע עתים לתורה.

תמיד התהלך בצידי הדרכים, איש לא שמע עליו, מעטים הכירו אותו, בעיקר שכניו לרחוב שערי תורה בשכונת בית וגן בירושלים שם התגורר.

ר' נוראל חלה במחלה הקשה, בגרונו התגלתה המחלה הנוראה שהתמקמה במיתרי קולו, במשך תקופה ארוכה עבר טיפולים כימותרפיים קשים ומורכבים, ושתה את כוס התרעלה של המחלה עד תומה.

לאחר תקופה ארוכה ומושכת של ייסורים כשנאשו הרופאים מלהציל את מיתרי קולו הפגועים, התקבלה ההחלטה הדרמטית, יש לכרות לו את מיתרי הקול.

כל בר דעת מבין את משמעות ההחלטה הקשה שבוצעה רק כדי להציל את חייו, אדם ללא מיתרי קול, הוא למעשה אילם, אינו יכול עוד להתפלל לדבר לשוחח להסביר, רק בשל החשש מהתפשטות המחלה וגרורותיה אל הגוף כולו,

התקבלה ההחלטה הקשה, שר' נוריאל נאלץ להסכים לה, ולאשר את כריתת מיתרי הקול מגרנו.

הניתוח בוצע בהצלחה, וכשהתעורר ר' נוריאל מההרדמה הפך לאילם, לא עוד שיחות, לא עוד דיבורים, הוא יכול להניע את שפתיו בחופשיות, אך אף הגה לא יוצא מפיו, נטול מיתרי קול.

החל ר' נוריאל להתרגל לחייו החדשים, כאשר כל בקשה נכתבת על פתק, ובעצם יכולת התקשורת שלו עם סובביו, היתה באמצעות תנועות וכתיבה בלבד.

קשה לדמיין חיים מייסרים שכאלה, בוודאי עבור אדם שעד לא מכבר היה מדבר, ונאלץ להיפרד מהיכולת הזו לטובת הצלת חייו.

גם לאחר הכריתה, המשיכו הטיפולים הכימותרפיים, ורק כעבור כשנה וחצי מהניתוח, הגיעו אליו הרופאים ובפיהם בשורה משמחת, הגוף התגבר על המחלה בעזרת ה', היא כבר לא תחזור, אפשר להשתיל בשנית את מיתרי הקול, ולהשיב לו את יכולת הדיבור.

בני המשפחה התרגשו ושמחתם פרצה גבולות, אחרי שנה וחצי של אילמות מצערת, יוכל אביהם לחזור ולדבר כאחד האדם, חוש הדיבור ישוב אליו ככל אדם אחר, רק אדם אחד לא התרגש מדי, היה זה ר' נוריאל עצמו, הרופאים החלו לשוחח עמו מבקשים לקבוע מועד לניתוח שיחזיר לו את מיתרי הקול.

בתחילה דחה אותם בלך ושוב, ורק אחר כך הבינו, כי הדחיות מכוונות, והוא דוחה את הניתוח מסיבות השמורות עמו.

הרופאים חשבו, כי הוא חושש מהניתוח, ודיברו על לבו כי הניתוח הוא פשוט וקצר ונערך בהרדמה מקומית בלבד, אין לך מה לחשוש חזרו ואמרו, רק נקבע מועד, נבצע את הניתוח בפשטות ובהצלחה, ובס"ד תוכל לשוב לדבר כמו לפני הניתוח

הראשון, אך ר' נוריאל עודו דוחה ומסרב, וטעמו ונימוקו עמו, אותו לא אמר גם לבני משפחתו הקרובים.

אלו ראו כיצד אביהם מתקשה בתקשורת עם סובביו, ולא הבינו מה טעם הוא כה מתעקש שלא לעבור את הניתוח הקצר ולשוב לחיות חיים תקינים רגילים ומדברים?

בצר להם פנו בני המשפחה אל הצדיק רבי יעקב עדס שליט"א אליו היה אביהם מקורב, אולי יעלה הרב לשוחח עם אבינו ביקשו, וישמע את הסיבה מדוע הוא מסרב לעבור את הניתוח, הרי לאחר הניתוח יוכל לחזור להתפלל, מחכים לו חיים מאושרים מלאי שיג ושיח, שיחות ודיבורים למה הוא דוחה אותו כל העת?

רבי יעקב נענה להזמנה, וטרח ובא לביתו של ר' נוריאל אשר קיבלו בכבוד מלכים ובהתרגשות רבה, הוא סימן לרב לשבת וביקש את קרובי המשפחה לצאת מלפניו, באשר הוא רוצה לשוחח עם הרב, באמצעות כתיבה באופן אישי וחסוי.

כשהדלת נסגרה החלה הפגישה שארכה זמן לא מועט ובסיומה יצא רבי יעקב ולא אמר דבר, בני המשפחה היו בטוחים כי הבעיה נפתרה וניתן לקבוע מועד לניתוח, אך גם עכשיו המה ראו כן תמהו, כי אביהם עומד איתן בעקשנותו ומסרב לעבור את הניתוח, וגם הרב עדס דוחה אותם מלפניו, אינו משיב באופן ברור מתי יבוצע הניתוח אם בכלל.

חלפו עוד כמה שנים, בהן היה יכול ר' נוריאל לעבור את הניתוח בכל רגע, ולקבל בחזרה את יכולת הדיבור, אך הוא בחר בדעה צלולה שלא לעשות זאת, איש לא הבין את הסיבה לכך, בני המשפחה התפלאו עד מאוד, אך היה ברור כי ר' נוריאל עומד בדעתו שלא לעבור את הניתוח ומבקש לסיים את חייו כאילם, וכך אכן קרה.

לאחר כמה שנים, נפטר ר' נוריאל לבית עולמו, הלווייתו יצאה מביתו שבשכונת בית וגן בנוכחות קהל רב ממכריו

ומוקיריו שביכו את לכתו אחרי ייסורים קשים, ואחרי שנים ארוכות של אילמות מרצון.

בהלוויתו ספד לו רבי יעקב עדס שליט"א וחשף את הסיבה מאחורי תעלומות הסירוב לניתוח.

הנפטר 'דנן' אמר הרב עדס, והשתנק בבכי, יכול היה לקבל בחזרה את כח הדיבור ולחיות את העשור האחרון לחייו כאדם מדבר ורגיל, תחת היותו מוגבל ואילם, אך הוא בחר להישאר אילם מבחירה.

ועתה אגלה לכם את הסוד מדוע נהג כך?

הכל עשו אוזניהם כאפרכסת והרב עדס המשיך בדבריו, הייתי אצלו, ניסיתי לדבר על לבו, לשכנע אותו לעבור את הניתוח שיחזיר לו את מיתרי הקול, נתקלתי בסירוב עקשני, יצוק כפלדה ולא הבנתי את הסיבה לכך, עד שהוא גילה לי בעצמו וגזר עליי לא לספר לאיש עד יום מותו.

הסכיתו ושמעו הרעים הרב עדס בקולו, מדוע סירב ר' נוריאל לעבור את הניתוח...

הוא הסביר, כי הקדוש ברוך הוא ברא באדם את כח הדיבור למטרות טובות, ללמוד, להתפלל, לשוחח דברים טובים ומחזקים איש עם רעהו, אבל כח הדיבור הזה הוא גם כח מסוכן, מאוד מאוד מסוכן, כח הדיבור יכול לקלקל עד מאוד, במילה אחת מיותרת ניתן להזיק נזק בלתי הפיך, ניתן לגרום לתוצאות קשות וכואבות עבור האדם המדבר וסובביו.

כל עוד נולדתי עם כח הדיבור, עליי לשמור עליו לעשות כל שביכולתי, אבל משהקדוש ברוך הוא נטל ממני את הכח הזה, אינני חפץ לעשות פעולות יזומות מצידו ולהחזיר לי כח זה למרות התועלת העצומה שטמונה בו, כי אני חושש שאכשל ואחטא בדיבורי, ולכן מעדיף אני להישאר אילם כל חיי ובלבד שלא אחטא חלילה בדיבורים אסורים!!!

הרב עדס, פרץ בבכי מר וזעק 'לא יאומן' קרא בקול!!! ר' נוריאל הקריב את מיתרי קולו, ובחר לחיות יותר מעשר שנים כאילם, ובלבד שלא להיכשל פעם אחת בדיבור אסור, כמה עלינו ללמוד ממנו, שהלשון עשויה להיות מסוכנת, היא חרב פיפיות וכל מאמץ שבעולם כדאי ומשתלם הוא, כדי לשמור על הפה והלשון נקיים וזכים, בוודאי אם מדובר בלימוד ההלכות והשקעת תשומת לב לפני שמוציאים מילים מהפה (ווי העמודים וחשוקיהם שיעורים מהרב יצחק זילברשטיין גליון 31 עמ' כ"ג)

רבי יהודה זאב סגל זצ"ל ראש ישיבת מנצ'סטר באנגליה, כל ימיו הפיץ את נושא שמירת הלשון, ואף תיקן וסידר את הלוח היומי בלימוד ספר חפץ חיים ושמירת הלשון.

מסופר שפעם כאשר ישב רבי יהודה שבעה על אחד מאחיו, שם על השולחן שלפניו תמונה גדולה של החפץ חיים.

למחרת השבעה שאלו תלמיד על כך?

אמר לו הרב: כשהתישבתי שבעה, התבוננתי שאני נכנס לסכנה שלא אכשל בדיבורים האסורים ע"י ריבוי המנחמים שיבואו, החלטתי לשים לפני תמונה של החפץ חיים, שכן לתוך הפנים של החפץ חיים אי אפשר לדבר לשון הרע, ואכן הרבה ענינים דיברו כאן בשבוע האחרון, וב"ה חושבני שלא דברתי אף לשון הרע אחד.

כשהיו באים לבקש ממנו עצה וברכה, היה אומר להם: תלמדו כל יום לפי הלוח היומי ותראו ישועות, וביקש שלאחר פטירתו ישימו בקברו את הלוחות שהדפיס למטרה זו, באומרם אלו הדרכון שלי לגן עדן, כשמלאכי החבלה יראו את הלוחות, הם 'יברחו'.

היה רגיל לומר כשלומדים את ספרי החפץ חיים לוקחים את החפץ חיים כעורך דין, פעם אחת היה צריך לעבור ניתוח, ולפני שהכניסו אותו לחדר הניתוחים, שמעו איך שהוא ממלמל המלה 'עורך דין' כמה פעמים, וכששאלו אותו אח"כ

אם הוא זוכר זאת? אמר: שביקש שיתנו לו בשמים עורך דין טוב את החפץ חיים. (יום שישי כ"א שבט תשנ"ג כשעה לפני הדלקת הנרות לקה בשבץ מוחי, ולאחר כשעה השיב את נשמתו לבוראה בשנת הפ"ב לחייו. ת.נ.צ.ב.ה.)

על רבי יהודה צדקה זצ"ל ראש ישיבת פורת יוסף מסופר, כי מחנך היה את בניו ותלמידיו להיגמל בכל יכולתם מסיפורי לשון הרע ורכילות, אשר כל החוטא בהם אינו מקבל פני שכינה רחמנא ליצלן.

שגורים היו על פיו, דברי רבינו אליהו די וידאש זצ"ל בעל ראשית חכמה, שהמדבר לשון הרע נכתם עוונו על מצחו, והכתוב מזהיר אותנו על כך (דברים כ"ג ט"ו) "וְלֹא יִרְאֶה קֶךָ עֲרֹת דְבָר" אל תיקרי "דבר" אלא "דיבור", דהיינו שלא תדבר לשון הרע, וממילא לא תיראה על פניך ערוות הדיבור ופגמים אשר עשית בברית הלשון.

כן הזכיר בהקשר עם הנושא מדברי האור החיים הקדוש פרשת ויגש, שאמר יעקב אבינו ע"ה ליוסף בנו, (בראשית מ"ו ל) "אֲחֵרֵי רְאוּתִי אֶת פְּנֵיךָ כִּי עוֹדֶךָ חַי" פירוש: רואה אני את פניך מזהירים מרוב קדושה, והכרתי בדרך זו כי עודך חי, במוכן הרוחני, כי הצדיקים קרויים חיים.

וכך היה אומר: חייב אדם לשים שבע מנעולים על פיו, שיהא סגור. צא וראה מדוע הבריות נכשלים כל-כך בלשון הרע? מפני שפותחים בנקל את הפה ומדברים, לא כן אם היו מתקשים בכל פעם שצריך לפתוח הפה, והיו שגורים על פיו דברי הרמב"ם באגרת השמד (פ"א) כי ראוי לו לאדם שיחמול על דיבורו יותר מחמלתו על ממונו, וכן הדברים שכתב במורה נבוכים (ח"ג פ"ח) כי הדיבור בלשון הוא מסגולות האדם וטובה שהושפעה עליו, כמאמר הנביא "ה' אֱלֹקִים נָתַן לִי לְשׁוֹן לְמוֹדִים" (ישעיהו נ ד) ואין ראוי להשתמש בטובה זו אשר ניתנה לנו לשלמותנו ללמוד וללמד, לדיבורים שאינם מתאימים, למי שנאמר בו: "וְאַתֶּם תִּהְיוּ לִי מִמְלַכֶּת כְּהַנִּים וְגוֹי קְדוֹשׁ" (שמות י"ט ו)

בשיעור המיוחד שלו בישיבה, הנהיג פעם, שכל מי שנכשל בלשון הרע, יבוא מעצמו להתוודות אצלו, וישלם קנס כספי לירה אחת בעבור כל פעם שחטא בדיבורו.

והתלמידים, נפשות זכות, אכן באו מעצמם.

היה מעשה בתלמיד שחבריו הוכיחו אותו על שמדבר לשון הרע, אך הוא סבור היה שאינו לשון הרע, ושנה שמונה פעמים בשגגתו, לבסוף הובא הענין לפני רבינו זצ"ל אשר פסק לחומרא, וחייב את התלמיד הנזכר בשמונה לירות.

אחר הדברים האלה עמד ופייסו, צא וחשוב אמר לו: אם אתה הולך לקנות בעולם הזה מלבוש חליפה, כמה עליך לשלם? והנה רכשת לעצמך בזיל הזול חלוקא דרבנן לעולם הבא...

קרה גם באחד הימים שרבינו זצ"ל הניח על השולחן לירה אחת לעיני התלמידים, כשהוא מתוודה ומגלה להם שקונס את עצמו על שיחה אחת שנתגלגלה אמש בינו ובין אדם פלוני, וייתכן שנכשלתי באיסור לשון הרע.

אמרו אז תלמידיו: בטוחים אנו שרבינו הקדוש מעולם לא דיבר לשון הרע ולא נכשל אפילו באבק לשון הרע, וכל מה שעשה בקנס ההוא שקנס את עצמו, לא עשה אלא כדי להמחיש בפנינו ולעורר את לבבנו כמה חמור הענין.

באחד המבחנים הפומביים שערך לתלמידים, אשר גרסו בעל פה מסכתות שלמות, כיוון שקרא הבחור המסיים את ההדרן, והגיע למילים "שתהא תורתך אומנותנו בעולם הזה ותהי עמנו בעולם הבא" הפסיק אותו רבינו זצ"ל וישאלהו בתימהון מה פשר הבקשה הזאת "ותהי עמנו לעולם הבא?" וכי לא פשיטא שאדם הגורס ושונה מסכת שלמה בוודאי התורה שלמד תהיה עמו גם לעולם הבא?

אין זאת המשיך ויישב אלא, לפי שמובא בחובות הלבבות (שער הכניעה פ"ז) שהמדבר לשון הרע, לעתיד יטלו ממנו כל

זכויותיו אשר עשה, מצוות ומעשים טובים, ויזקפו כולם לזכות אותו האיש שדיבר עליו.

נמצא איפוא שיש מציאות כזאת, שאדם לומד תורה בעולם הזה, ואינה עומדת לו בעולם הבא, כי תילקח ממנו ותינתן לחברו.

אם כן שפיר קא מצלינן הכי, "ותהי עמנו לעולם הבא" דהיינו שלא ניכשל ח"ו בלשון הרע. (וזאת ליהודה).

את אשר התרת אסרתי

כתב רבי שריה דבלצקי זצ"ל בספרו זה השולחן (ח"א עמ' סב) ויש הרבה אנשים נכשלים בענין זה, שבדרך כלל אינם גזוהרים כל כך מלשון הרע ועל פי רוב מדברים ככל העולה על רוחם, וכששואלים אותם אודות שידוך וכדומה והם יודעים החסרונות, נעשים כאלם לא יפתח פיו ומשתמטים בכל היכולת מלהשיב בטענם למה לי להכניס ראשי להיות סיבה לקלקל הענין המדובר. והנה זה בכלל מה דאיתא בוידוי של רבנו נסים גאון, את אשר אסרת התרתי ואשר התרת אסרתי, וזה כדוגמת איש אחד שילך בחשך ואפילה בדרך של בורות עמוקים ומכשולות, וחבירו יודע מזה ויאמר בדעתו למה דוקא אני צריך למנוע אותו מליפול בבור העמוק? היש דעת יותר משובשת מזה!

ומה עוד שידוע שבענינים כאלו כעניני שידוך והשתתפות במסחר, אם לא יגלו להמעונין את חסרונות, מצד השני יכול לצאת מזה בכיה לדורות, והפסד ממון, ולפעמים מרוב צער יורד אפילו לקבר ח"ו, ובפרט עוונות עצומים של לשון הרע, מחלוקת, שנאת חנם, וגזל ושפיכת דמים כידוע ומפורסם, ובודאי שלעתיד לבוא יהיה להמונע עצמו מלגלות, חלק גדול בכל העבירות הנ"ל, שנגרמו על ידי שתיקתו.

סיפר רבי שלמה לוריניץ ז"ל (במחיצתם ח"א עמ' 165) פעם בערב יום כיפור הלכתי עם הרב מבריסק זצ"ל בהלוויתו של אדם גדול ומכובד, בעודנו מלווים את המת, אמר לי הרב מבריסק: כי כמה מהשקפותיו של הנפטר, לא היו נכונות, וכאן

פירט לפני כמה מאותן השקפות, והבהיר לי מה בדיוק לקוי בהשקפות אלה.

תמהתי, הרי בשעה שהולכים אחרי מיטתו של נפטר, מקובל לדבר בשבחו, ואם הרב מבריסק מצא לנכון להשתתף בהלווייתו של אדם זה בערב יום הכיפורים, מן הסתם החשיב אותו, ואם כן מדוע מדבר הרב מבריסק דוקא על הצד השלילי של הנפטר, ועוד ביום כזה ערב יום כיפור?

כיון שקיבלתי ממנו רשות לשאול כל דבר שאינני מבין, אזרתי אומץ, אף שזה לא היה פשוט כל כך לשאול שאלה כזאת, ושאלתי.

הרב מבריסק שמע את השאלה בהקשבה לאות הסכמה לשאלתי, ואחר כך אמר לי, אתה שואל לענין, ודאי הנך מתכוון לומר, שלכאורה אני מדבר לשון הרע, ויתירה מזאת אני מדבר על הנפטר בשעה שאנו מלווים אותו, וכל זאת בערב יום כיפור!!! טוב שאתה שואל. אבל צריכים לדעת מה מותר ומה אסור בהלכות לשון הרע.

כאשר מישהו רוצה להיכנס לשותפות עם אדם מסויים, והוא שואל בעצתך אם כדאי לעשות עמו עסק, וידוע לך שאותו אדם עלול לרמות אותו אפילו בחמש לירות, אין ספק כי לפי ההלכה לא רק מותר, אלא חובה לספר לו את האמת, דבר זה ברור, ואם לא תאמר לו שאתה חושש מפני רמאות, אתה עושה בניגוד להלכה.

אם כך הם הדברים, כאשר מדובר בהפסד של חמש לירות, על אחת כמה וכמה שחובה לומר את האמת על השקפה לא נכונה, למי שעלול להנזק ממנה, שהרי זהו הפסד בל ישוער, ואם בסתם אדם הדין כך, ודאי שלאיש ציבור צריך לומר את האמת, שכן הוא יכול לגרום תקלה לרבים.

וכיון שאתה איש ציבור, אני מחויב להגיד לך כעת, כי למרות גדלותו בתורה של הנפטר, בעיני השקפות ישנם דברים שבהם אין לקבל את דעותיו, מפני שהם לא בסדר.

ובנוגע לשאלתך הוסיף הרב ואמר, מדוע דוקא כעת בזמן שאנו הולכים אחר מיטתו, ובערב יום הכיפורים אני אומר את הדברים האלה: היא הנותנת.

הלכות לשון הרע הן מסובכות וקשות מאד, וכאשר ישנו היתר לספר דברים שהם בגדר לשון הרע, על האדם לשאול את עצמו אם אמנם כוונתו היא רק להציל את חברו מהפסד, או שמא בכוונתו גם דרך אגב לדבר לשון הרע, אם האדם חושד בעצמו שהוא אינו נקי מכל נגיעה, אסור לו להגיד את האמת אפילו לצורך.

בלכתנו אחרי מיטתו של הנפטר בערב יום כיפור, שקלתי בדבר, והגעתי למסקנה כי במעמד כזה, וביום הזה, אפילו לי הרב מבריסק אין סיבה לחשווד בעצמי שמא יש לי כאן איזו כוונה לדבר לשון הרע, ולכן החלטתי לומר לך את אשר עליך לדעת.

לעורר תמיד על טמירת הלשון

בהסכמה לספר מרפא לשון בעניני לשון הרע כותב רבי שריה דבליצקי זצ"ל וצריך לדעת, כי עניני ומצוות ואיסורי הדיבור, הן המה היסוד הראשוני הקודם לכל בעבודת ה' ית"ש, ואין כאן המקום להביא כל מאמרי חז"ל ודברי המוסר הנאמרים בזה, ומי שזוכה למידה זאת, חוץ מאשר ניצל ממאות ואלפי איסורים בחייו, יכול לזכות לעלות מעלה מעלה ברוחניות וגם בגשמיות.

ומי שח"ו אינו נשמר בנטירותא יתירתא בענינים אלו, הוא יורד מטה מטה, ואף אם אינו מרגיש בזה בירידתו הרוחנית, הרי דגם חוסר הרגש בזה כלול בתוך הירידה, על כן כל שמרבים בספרים קדושים ובירורים ומשא ומתן הלכתי בענינים אלה, הכל הוא לתועלת גדולה שעיי"ז מקבלים חיזוק לשמירה יתרה בכל זה, וכבוד שמים מתרבה.

ובמכתב שכתב לתלמיד חכם גדול שארגן עצרת תפילה והתעוררות בערב ראש חודש סיון תשנ"ה בעקבות אסונות טרגיים שארעו, כתב לו רבי שריה זצ"ל הנה חשבתי הרבה, אם לכתוב לכת"ר נ"י בענין

הבא, שלמעשה כפי הנסיבות הנני מסופק אם כת"ר נ"י יוכל לעזור בזה, ואם כן למה רק להדאיב לבו הטהור, ולגרום עגמת נפש.

אבל היות וראיתי היום מודעות אודות יום תפילה בער"ח הבעל"ט, ושכת"ר נ"י ישא מדברותיו הטהורים היוצאים מלב טהור לעורר לתשובה שלמה עקב האסונות הנוראים שהתרחשו בקרב מחננו, לא תקפ"ץ, שחיוב גמור לעורר ולשוב בתשובה שלמה, ותכלה שנה וקללותיה ותחל שנה וכו' וכמגילה ל' דשייך גם על חג העצרת כידוע, אמרתי שלא אוכל להתאפק ולחשות מלכתוב לכת"ר שליט"א.

והנה כשיש ח"ו צרות גדולות ואסונות רח"ל, כל בר לבב תולה הסיבות בדברים הקרובים לליבו ולרוחו, זה יטען שהסיבה היא, שלא מקפידים לאכול ביצים קלופות שעבר עליהם הלילה, וזה יטען על שמתפללים יותר מדאי מהר, זה יטען על שלא לומדים וכו' וזה יטען שלא עושים די שבחורים לא יחטאו בעוון החמור ח"ו, וזה יטען על חוסר הצניעות, ולמעשה הכל איתנהו והכל צריך תיקון.

אבל כמדומני שעל חטאי לשון הרע ורכילות ושנאת חנם ואונאת דברים כו"ע יודו שזה סיבה מספקת, והרי כל הספה"ק ובפרט ספרי גאון עוזנו החפץ חיים זצ"ל מלאים מזה, ובפרט בהבאת לשון הזוה"ק שמעוררים ח"ו המקטרג העליון וכו' וכו' וכ"ש על עלבון וביזוי תלמידי חכמים, וכל שכן וכ"ש אם הם גדולים בתורה משכמם ומעלה, שהחטא חמור מאוד מאוד, ותוצאתו מי ישורנו ח"ו.

ועל כן אם בעצרת התפילה והתשובה יעוררו הרבנים הגאונים הצדיקים נ"י על כל מה שיש לעורר, ויעלימו לשונם מנושא זה, אם כן מה יועילו בתקנתם, כפי מיעוט עניות דעתי, הרי זה צריך להיות הנושא הראשוני ובשפה ברורה כדי שידעו הקהל על מה מדובר. ע"כ.

בספר שמירת הלשון (ב ט"ז) עושה החפץ חיים את החשבון הבא. נניח שאדם מדבר רק 4 או 5 מלים לשון הרע ביום, והוא בערך 30 תיבות בשבוע, ובמשך שנה הוא בערך 1500 מלים, ואם כן אפילו אם לא נחשב לשון הרע כי אם ללאו אחד, אף על פי שישנם שלשים ואחד לאוין שונים שיתכן שעובר, כפי שמונה החפץ חיים בפתיחה, יתקבצו בשנה אחת 1500 לאוין מהתורה, כי בודאי כמו שבדברי

קדושה כל מלה היא מצוה עשה בפני עצמה כמ"ש הגר"א בשנות אליהו פירוש הארוך לפאה (א א) בשם הירושלמי, כן בדיבורים אסורים כל מלה היא איסור בפני עצמו.

ובאם יתנהג באופן זה, כל ימי חייו יתקבצו לו בערך 100.000 לאוין ויותר, וכל זה אמור לאדם הממוצע המדבר 5 מילים של לשון הרע ביום.

ואלו שמדברים מאות תיבות לשון הרע ביום, ועוברים על מספר לאוין ועשין באותו זמן, סכום האיסורים במשך ימי חייהם הוא כמה מליון.

בנוסף לכך איתא בחובת הלבבות (שער הכנעה פ"ז) שכאשר מישוהו מדבר לשון הרע על אדם אחר, חלק מעבירותיו של אותו אדם עוברות אליו, ולאותו אדם עוברות חלק מזכויותיו של המדבר, יוצא שעל ידי כך שחוזר ומדבר לשון הרע על אנשים שונים במשך ימי חייו, יהיה לו חשבון גדול של עבירות מלבד אלו שעבר בעצמו. ה"י.

היה זה בערב ראש השנה תשמ"ג, במנין ותיקין של רבי שריה דבליצקי זצ"ל בישיבת תפארת ציון בכני ברק התחילו את הסליחות בעוד לילה.

רבי שריה כדרכו עבר לפני העמוד, ולתדהמת כל הציבור בשעה שהגיע למשפט של אחד הפיוטים "חַץ נְשָׁחוּט לְשׁוֹנָם" (ירמיהו ט ז) פרץ רבי שריה בכי מר, והסתובב ופנה אל הקהל כשהוא ממרר בכי.

אתם יודעים מה הפירוש "חַץ נְשָׁחוּט לְשׁוֹנָם"? זה העיתונים, בכל בוקר בטרם הגעתם לבית הכנסת, כבר בפתח הדלת לפתח חטאת רובץ, מגיע החץ השחוט החד, אל בטננו, העיתונים מלאים בארס לשון הרע, ועוד בטרם התחיל האדם את יומו, כבר מחלחל בו הארס במוחו, ולא יספ לדבר, כי גרונו נחנק מבכי.

זה היה רבי שריה, בזהירותו בלשונו, כפי שהעידו: ששבעים שנה שמר על פיו ולא דיבר לשון הרע, ובכל זמן שהיה נושא דברים בפני הציבור היה מזהיר מחטאי הלשון.

בספר נאות דשא (שמות עמ' פ"ח) לרב דוד שאול גרינפלד מתלמידי רבינו, מספר: לפני כמה שנים בימים הנוראים נראה רבי שריה כשפניו מביעים דאגה, לשאלת אחד ממקורביו מה יום מיומיים? סיפר רבי שריה בקול ענות חלושה בא וראה מה כוחו של השטן.

בימים אלה, ידיד ותיק, רב בעל שיעור קומה, שמת לי לב שאינו יוצר עמי קשר טלפוני כפי שהיה רגיל, לא עוד אלא שמאוד קריר אלי, כפי הנראה שהוא כועס עלי ולא ידעתי מדוע? ראש השנה קרב ולא מצאתי דרך כיצד לפייסו, לכן העדפתי לנהוג בשב ואל תעשה ושיישאר כועס עלי.

אותו מקורב התפלא, איך רבי שריה לא מצא את הדרך לפייס אדם כזה ועוד בערב ראש השנה? וניסה לברר יותר אצל רבי שריה במה מדובר.

והוא סיפר לי כך: נמצא אני במלכוד ובמבוכה, אחד האברכים שומעי לקחי אמר לי בהתרגשות, שלפני למעלה מחודש, ראה ספר של פוסק ידוע המיועד לי, עם הקדשת המחבר, אמרתי לו: עצור אל תמשיך לספר, ואל תגיד לי אצל מי נמצא הספר...

התברר לי כל הספק, למה כועס עלי מחבר הספר, הרי כל פעם שהיה שולח לי את ספרו, הייתי משגר לו כסף, וגם הייתי מעיר את הערותיי על הספר, והיינו משתעשעים בדברי הלכה, אבל עכשיו כנראה שלח לי את ספרו ולא ענית לי, כי הספר נמצא בביתו של פלוני שאיני רוצה לדעת מיהו, בגלל הלשון הרע שבדבר.

מאיך איני יכול להתנצל בפני המחבר, בגלל האיסור של לשון הרע על השליח, לכן החלטתי שעדיף להישאר נזוף, וימשיך לכעוס עלי, מאשר לעבור על איסורי תורה של לשון הרע.

בערבי בחירות היה מהלך רבי שריה בראש שפוף, ורוח נכאים נסוכה על פניו, על לשון הרע שהיה ממלא את חלל האוויר, והיה אוסר לדבר בענייני פוליטיקה ובחירות.

בבית מדרשו נאסר על כל רב או שליח באשר הוא, ולא משנה איזו מפלגה לנאום ולדבר ב'עניינא דיומא' וכל זה מחשש לשון הרע.

בביתו היה שלט ממוסגר בכתב אשורית על קלף, בו נכתב "הערה. כאן לא מדברים על אדם, לא טוב ולא רע".

וכשנשאל בשלמא שאין מדברים רע על שום אדם מובן, אבל מדוע אין לדבר דברים טובים? והשיב על פי מ"ש רבותינו ז"ל (בבא בתרא קסד:) אל יספר אדם בשבחו (גירסת הרי"ף) של חבירו שמתוך שבחו בא לידי גנותו.

רבי שריה זצ"ל היה רגיל לעשן סיגריות "מור" ושנה אחת בפסח היו לו כאבים עזים ברגל, וכדי להקל על עצמו עישן סיגריות עם חותמת כשרות, ואמר שזה לא כמו "מור". דהיינו מחשש לשון הרע על החברת סיגריות, לא אמר שזה לא טוב אלא השמיע דברי שבח על החברה שרגיל בה. (יש לציין שלא הרשה לצעירים לעשן)

אברך פלוני שאלו בענין תענית הראב"ד בשבת, ואמר לו שבשבת אין לנהוג כן, אך ההוא המשיך לשאול בענין זה עד שעצרו רבנו ואמר לו: במקום להשקיע כחך בזה, תתחיל להשקיע בזהירות בשמירה מלשון הרע ומחלוקת ושנאת חנם.

יום אחד בשלהי חודש אב דפק רבנו על השולחן אחרי התפילה והכריז, שכתוב בספרים שמי שאינו שומר את פיו, אין תפילתו מתקבלת למשך ארבעים יום, ולכן גם מי שעד הנה לא נזהר בזה כדאי שמהיום ישמור את פיו, כיון שבעוד ארבעים יום הוא ראש השנה, וחבל לו אם תפילתו לא תתקבל ברצון.

למחרת דפק שוב על השולחן ואמר: שגם מי שאתמול עדיין לא התחיל בשמירת הלשון, יתחיל מהיום, כדי שלפחות התפילות של יום השני של ר"ה יתקבלו.

בספרו 'עת לדרוש' על ימי השובבי"ם כתב רבי שריה זצ"ל בזה"ל: וממני יראו וכן יעשו שאיני מתערב במחלוקת כלל ועושה עצמי כתם ואינו יודע לשאול (ועיין במ"ב סי' תקס"ה ס"ק י"ד דכדי שילמדו ממנו מותר לפרסם).

שח רבי יצחק זילברשטיין שליט"א: את הדברים דלהלן סיפר לי רבי צבי יברוב ששמע מתלמיד חכם מפורסם מופלא בענייני לשון הרע, על רבי שריה דבליצקי זצ"ל.

מובא בספרים, שלפני שמכניסים אדם לניתוח, טוב שיאמר על עצמו, דבר טוב שעשה, כדי שהמעשה ההוא ימליץ ויסגר עליו.

הרב יברוב מעיד, שיש בידו ספר חשוב, המביא כמה מקורות קדמונים על כך.

והנה לפני כמה שנים הכניסו את רבי שריה דבליצקי זצ"ל לניתוח, ולפני כן אמר רבי שריה לתלמיד חכם המפורסם ההוא, "לא דיברתי לשון הרע ולא שמעתי" (ציטוט מדויק)

סיפרתי זאת אמר הרב יברוב לעשרות תלמידי חכמים גדולים, וכולם התפלאו והתפעלו השתוממו, ויצאו מגדרם למול גדלותו של רבי שריה.

ברם היה אדם אחד שהגיב ואמר: מה הפלא? הרי פשוט שכך צריך להיות!

האחד הזה היה המנוח הרב יחיאל ציק זצ"ל בעל מחבר הספר יקרא דאורייתא על התורה, ותלמידו המובהק של רבי שריה שנפטר באופן פתאומי בחודש תמוז תשע"א ואכן כל מכריו של ר' יחיאל מעידים שמעולם לא דיבר על אף אחד! לא יאומן!

כשהלכנו בהלווייתו של ר' יחיאל ציק ממשיך הרב יברוב לספר, ראינו בין המלווים גם את רבי שריה דבליצקי שכאמור היה רבו המובהק של הנפטר, אמרנו לכמה אנשים שיביטו בצדיק הזה, כדי שיוכלו לספר לנכדיהם ולניניהם שעוד זכינו לראות יהודי, שהעיד על עצמו, "שמעולם לא דיבר ולא שמע לשון הרע". (ברכי נפשי פר' מסעי)

כ"כ שמעתי מאמו"ר זצ"ל שהיה מתלמידיו למעלה מארבעים שנה, שסיפר כשנפטר רבה של בני ברק רבי יעקב לנדא זצ"ל היה מחלוקת גדולה שבעקבותיה הקימו את מערכת הכשרות שארית ישראל, ועד אז בבני ברק היו קונים רק עופות טריים מהאיטליזים, ושאל אמו"ר את רבי שריה באיזה הכשר לקנות? רבי שריה זצ"ל הצביע לו על חנות מסוימת ואמר לו מכאן תקנה.

סיפר נאמן ביתו ומקורבו של רבי יעקב אדלשטיין זצ"ל שלפני שנכנס הרב אדלשטיין זצ"ל לניתוח האחרון בחייו, העלו בפניו את השאלה למי הוא ממליץ לפנות מעתה לעצות וברכות? וכתב הרב: לגבי עצות אפשר לפנות לאחיו רבי גרשון אדלשטיין שליט"א ולברכות לגשת לרבי שריה דבליצקי שם ימצאו את הישועה. (נלכ"ע ליל שבת קדש פרשת מטות מסעי ב' אב תשע"ח ת.נ.צ.ב.ה.)

טורש המן ועמלק

איתא בפרקי דרבי אליעזר (פרק מד) רבי יוחנן בן נורי אומר אחר כל הגבורות והנפלאות שעשה הקדוש ברוך הוא עם ישראל במצרים ובמים סוף, חזרו ונסו הקדוש ברוך הוא עוד עשר פעמים, שנאמר (במדבר י"ד, כ"ב) "וינסו אתי זה עשר פעמים". ועוד שהלשינו על הקדוש ברוך הוא, ואמרו עזב ה' אותנו במדבר הזה ואין שכינתו בקרבנו, שנאמר (שמות י"ז, ז) "היש ה' בקרבנו אם אין": רבי יהושע בן קרחה אומר אחר הפרשה הזאת מה כתיב, ויבא עמלק (שם ח), בא עליהם עמלק להפרע מהן.

מבואר כאן, שאחרי שעם ישראל דיברו לשון הרע על הקב"ה, בא עמלק ליפרע מהם על עון לשון הרע. כי עמלק בעצמו היה מדבר

לשון הרע כמבואר בבעל הטורים על הפסוק "ויגד ללבן ביום השלישי כי ברח יעקב" (בראשית ל"א כ"ב) "איתא במדרש שעמלק הגיד ללבן על בריחת יעקב, וגם לפרעה על בריחת ישראל (מכילתא שמות יד ה). כי ברח. בגימטריא עמלק:

ולכן שלח משה את יהושע להלחם בעמלק, מפני שיהושע בא מיוסף שדבר לשון הרע על אחיו, בודאי על ידי מלחמת מצוה זו, יתוקן אותו עון לגמרי.

והנה ידוע הוא שהחטא הראשון בעולם, שבעטיו נגרמה מיתה לכל העולם הוא "לשון הרע" כמבואר במדרש (דברים רבה ה' י) דבר אחר, אמר רבי שמואל בר נחמן שאלו לנחש ואמרו ליה למה אתה מצוי בין הגדרות, אמר להן שפרצתי גדרו של עולם. אמרו לו ולמה אתה מהלך בארץ ולשונך שותת בארץ, אמר להן שהוא גרם לי שאמרתי לשון הרע על בוראי, ומה היה הלשון הרע, אמר רבי יהושע דסכנין בשם רבי לוי הנחש הראשון היה מסיח כבני אדם, כיון שלא היו אדם וחוה מבקשין לאכל מאותו אילן, התחיל לומר לשון הרע על בוראו, אמר להן מן האילן הזה אכל הבורא וברא את עולמו, וצוה אתכם שלא תאכלו ממנו ותבראו עולם אחר. ומה עשה לו הקדוש ברוך הוא, קצץ את רגליו, וכרת את לשונו, שלא יהא מסיח.

וכן מצינו אצל המן שאמרו חז"ל (מגילה י"ג): ליכא דידע לישנא בישא כהמן. (לא היה אדם שידע לספר לשון הרע כהמן)

לפי זה יובנו דברי הגמ' (חולין קלט:): המן מן התורה מנין? שנאמר "המן העץ" דהיינו כוחו של המן בלשון הרע היה זה משורש נחש הקדמוני, שהיה הראשון שדיבר לשון הרע בענין עץ הדעת, לכן נרמז שמו של המן בחטא הזה ולכך לא היה מי שדיבר לשון הרע כמו המן.

ולכן הניצחון על המן היה על ידי מרדכי ואסתר, איתא בזהר הק' (ח"ג קפ"ג) "ותלבש אסתר מלכות" מאי טעמא זכתה להאי אתר? בגין דנטרה פומא דלא לחוואה מידי, הה"ד "אין אסתר מגדת מולדתה" ואוליפנא כל מאן דנטיר פומיה ולישניה, זכי לאתלבשא ברוח דקודשא. (תרגום: מהו הטעם שזכתה אסתר למלכות, מפני ששמרה את פיה שלא לומר דבר, ולומדים מזה שכל מי ששומר פיו ולשונו זוכה לרוח הקודש).

מבואר בדברי הזוה"ק שאסתר זכתה למה שזכתה בזכות שמירת הלשון שלה, ורמז לדברי הזוה"ק כי 'אסתר' במספר 'לשון הרע' לרמוז שהם ב' הפכים, כידוע שהפכים באים לפעמים בגימטריא שוה.

ומאידך בגמ' (מגילה י:) כתבו על הפסוק (ישעיהו נ"ה י"ג) "תַּתַּח הַנְּעֻצִין יַעֲלֶה בְרוּשׁ" תחת המן הרשע שעשעה עצמו עבודה זרה שנקראת נעצוץ יעלה מרדכי שנקרא ברוש שהיה ראש לכל הבשמים שנא' "וְאֵתָהּ קַח לָךְ בְּשָׂמִים רֵאשׁ מֵרֶדְדִיר" (שמות ל' כ"ג) ומתרגמינן מרי דכי. מבואר בגמ' שמרדכי נרמז בקטורת שהיא כידוע מכפרת על לשון הרע.

ואם כן יש לומר: שכיון שהמלחמה היתה נגד המן שהוא בעל הלשון הרע הגדול ביותר והוא נחש צפע זרע עמלק משורש הנחש הקדמוני, על כן הנצחון עליו היה צריך להעשות דוקא על ידי מרדכי ואסתר שהם מתוקנים בשמירת הלשון.

והנה נאמר במגילה, "וַיִּקְרְאוּ סִפְרֵי הַמֶּלֶךְ בְּעֵת הַחֵדֶשׁ הַשְּׁלִישִׁי הוּא חֵדֶשׁ סִיוֵן בְּשְׁלוֹשָׁה וְעֶשְׂרִים בּוֹ וַיִּפְתַּח כָּל אֲשֶׁר צִוָּה מְרַדְּכִי אֶל הַיְּהוּדִים. וּמְרַדְּכִי יָצָא מִלְּפָנֵי הַמֶּלֶךְ בְּלְבוּשׁ מְלָכוּת תְּכֵלֶת וְחוּר. לַיְּהוּדִים הָיְתָה אוֹרָה וְשִׂמְחָה וְשִׁשְׁן וַיִּקְרָ" (אסתר פרק ח פסוקים ט' ט"ו ט"ז)

מבואר בפסוק: שעיקר ההצלה של נס הפורים בכתיבת אגרות שניות ארעה בתאריך כ"ג בסיון.

על פי האמור יש לבאר מדוע כתיבת אגרות שניות שזה היה גמר ועיקר הישועה של פורים נכתבו דוקא בתאריך הזה של כ"ג סיון?

במסכת תענית (כט.) נאמר: וכתוב "ותסגר מרים שבעת ימים" דהוּ לְהוּ עֶשְׂרִין וְתִשְׁעָה בְּסִיוֵן, וְכִתִּיב שֶׁלַח לְךָ אֲנָשִׁים, וְתִנְיָא בְּעֶשְׂרִין וְתִשְׁעָה בְּסִיוֵן שֶׁלַח מִשָּׁה מְרַגְלִים עַכ"ל הַגְּמָרָא.

ובמהרש"א שם מבאר: ששבעת ימי ההסגר של מרים הסתיימו בכ"ט סיון, ובו ביום יצאו המרגלים.

לפי דברי המהרש"א יוצא שתחילת ימי ההסגר של מרים היו בכ"ג בסיון, מעתה יש לומר שכיון שהכח של שמירת הלשון שרשו בזכירת מעשה מרים וענשה, כמ"ש "זְכוֹר אֶת אֲשֶׁר עָשָׂה יי' אֱלֹהֶיךָ לְמִרְיָם בְּדֶרֶךְ" וגו' (דברים כ"ד ט) על כן גמר הישועה על ידי אסתר שזכרה את מעשה מרים, ושמרה את פיה, היה בתאריך כ"ג סיון שהוא התאריך שיש לזכור, כדי להנצל מלשון הרע.

על פי זה יש לבאר את דברי הגמרא בתענית (כ"ט.). אמר רב יהודה בריה דרב שמואל בר שילת, משמיה דרב, כשם שמשנכנס אב ממעטים בשמחה, כך משנכנס אדר מרבים בשמחה.

וכבר עמדו בשאלה זו מהו הקשר בין ב' המועדים? לפי האמור יש לפרש את דברי הגמ' כך ברש"י בתחילת פרשת שלח כתב למה נסמכה פרשת מרגלים לפרשת מרים, לפי שלקתה על עסקי דיבה שדברה באחיה ורשעים הללו ראו ולא לקחו מוסר עכ"ל.

ואם כן יש לומר, כשם שמשנכנס אב, שבתשעה בו נחרב בית המקדש, משורש חטא המרגלים שלא למדו ממרים ודברו לשון הרע ולכן ממעטין בשמחה, כך משנכנס אדר שבו בזכות אסתר אשר למדה ממרים ושמרה את פיה, גברו על כח עמלק ולשון הרע, ונבנה הבית השני ולכן מרבים בשמחה.

עונשו של מספר לשון הרע

שנינו במדרש בראשית רבתי מיסודו של ר' משה הדרשן, נאמר על נח "כי אותך ראיתי צדיק לפני" למה צדיק?

לפי שהיה עושה צדקות עם כל אשר היו בתיבה.

אמרו: בתחילה בימי אדם הראשון, היו חתול ועכבר בביתו של אדם הראשון שותפים זה עם זה. יום אחד נכנס תחרות בלבו של עכבר על חתול, והלך אצל אדם, אמר לו: אדוני תן לי רשות על החתול להרגו, שהוא גנב וקוביוסטוס.

אמר לו אדם: הואיל וסיפרת עליו לשון, הרע תהיה לו למאכל.

מיד קפץ החתול על העכבר והרגו.

כיון שראו בניו של עכבר ונקבתו כן, ברחו לסעיפי ההרים ולנקיקי הסלעים ולחורי עפר, אמרו: עוד לא תהיה פליטה לפני החתול אויבנו.

כשבא נח והכניסן בתיבה, יום אחד היו החתול ונקבתו היו עומדין זה אצל זה, אמר החתול לנקבתו, זכורני כשהייתי תינוק, הביא לי אבא ממשפחתו של זה, ואכלתיו והיה טוב למאכל, ועתה ארדוף אחריו ואשיגנו ואוכלנו.

כיון ששמע עכבר כדברים הללו, נס מפניו, ורדף החתול אחריו, ונעשה לו נס ונזדמן לו חור אחד ונכנס שם.

הכניס החתול פיו בחור להוציאו מתוכו, ונשכו העכבר, גם החתול קרע לו בצפרנו שפתו התחתונה כחצי זרת.

אחר שעה, הלך העכבר אצל נח, אמר לו איש צדיק, עשה לי צדקה, ותפור לי מה שקרע לי החתול אויבי.

אמר לו: לך והביא לי נימת שערו.

הלך אצל החתול עצמו ומצאו ישן, ותפס משערו, וחזר לנח ותפר קרעו, ולזה נקרא איש צדיק. ע"כ המדרש.

כתב רבי יצחק זילברשטיין שליט"א בספר חשוקי חמד (שבת תרט"ו) דיש בזה מוסר השכל, עד כמה גדול עונשו של מדבר לשון הרע, דהרי העכבר אמר את האמת, ומכל מקום קיבל עונשו עד סוף כל הדורות, להיות נרדפים מהחתולים.

מעשה היה: בבחור שהציעו לו שידוך, והם קבעו להיפגש בירושלים, היא שאלה אותו איפה ניפגש? והוא ענה לה ליד 'מלך הזבל' זה היה כינוי לחנות פלאפל, שהיה טעמו כמו זבל.

במהלך הפגישה היא שאלה אותו למה קראת למקום הזה מלך הזבל? הוא ענה לה: כי הכל מלוכלך שם, לא מחליפים את השמן, וכך כולם קוראים לזה.

נגמרה הפגישה, הבחור התקשר לשדכן לשאול אם הצד השני רוצה להמשיך להיפגש, השדכן אמר לו כן היא רוצה, אבל היה משהו לא נעים, מלך הפלאפל זה אבא שלה.

הוא סיפר את זה לרב שלו, ואמר לו אני מספר לרב את זה כדי שתספר את זה בציבור, שיבינו מה זה לשון הרע, לפעמים האדם אומר אני יאמר וזהו מי כבר ישמע לאן זה יגיע?

בפגישה השנייה הוא אמר לה שהוא מתנצל, כי כך קוראים לזה החברים, היא אמרה לו זה בסדר לא קרה כלום.

הוא אמר לרב שהוא מאוד התפעל שהיא בכלל לא הורידה את השידוך, רק בסוף זה לא הסתדר מטעמים אחרים. חכמים הזהרו בדבריכם.

סיפר הרב יצחק זילברשטיין שליט"א. יהודי הלווה סכום נכבד לשכנו, שכן זה נקלע לחובות גדולים, ולא היה לו לשלם, הנושים באו ודרשו את כספם, ומכיון שלא היה לו מהיכן לשלם והנושים הטרידוהו יומם ולילה, החליט ביום בהיר לקחת את כל משפחתו ולברוח לחו"ל.

אותו מלוה ששכנו ברח, לא סיפר לאשתו על כך מאומה, לא את הסיבה למה ברח, וכל שכן שלא סיפר לה שגם לו השכן חייב הרבה כסף, מכיון שלא ראה בכך כל תועלת, כי ידע שאם יספר על כך לאשתו חוץ מלשון הרע לא יצא מזה כלום, ולכן החליט שהטוב ביותר לשתוק וכך יחסוך מעצמו דיבורי לשון הרע ללא תועלת.

יום אחד נסעה אשתו של המלוה לחו"ל, ופגשה שם את האשה שבעלה ברח לחו"ל מפני נוסיו.

כשנפגשו מכיון שהאשה לא ידעה כלום שהם חייבים לבעלה כסף, קבלה אותה בחביבות ואמרה לה מה קרה

שנעלמתם, ככה כאלו שכנים טובים הייתם, חבל שעזבתם אותנו, וכך דברה אתה בחביבות שעה ארוכה.

האשה של הלוח באה הביתה וספרה לבעלה, איך ששכנתה לשעבר שהם חייבים לה הרבה כסף, דברה אתה בכזה חביבות, ולא הזכירה לה מאום מהכסף שהם חייבים.

היא לא ידעה את האמת שהיא כלל לא יודעת מהחוב, והיא אמרה לבעלה אם שכנינו לשעבר הם כאלו אנשים טובים, שיודעים להתעלות על עצמם, חייבים להחזיר להם את כספם.

בעלה ששמע מהסיפור מאד התרגש כמו אשתו, ומיד יצא מביתו והשיג את הכסף שהם חייבים להם, ועוד באותו יום שלח את אשתו להחזיר לה את כל החוב.

נתאר לעצמנו מה היה קורה, אם היה המלוח מספר לאשתו על החוב, היתה האשה מלאה מירור על שכנתה, וכשהיו נפגשים חוץ ממריבות לא היה יוצא מכך כלום, וכך בזכות ששמר על שתיקה ולא סיפר כלום לאשתו, זכה וקיבל בחזרה את כל כספו. (ווי העמודים וחשוקיהם ח עמ' ע"ח)

מסופר על אשת אחד הרבנים שהיתה מלוח כסף בהיתר עסקה, ויצא עליה קול שם רע שהיא מלוח ברבית.

לימים נתארח אצלה גדול בתורה והגישה לפניו כוס קפה. אותו רב ראה שיש מעט אבק על הכוס, אמר לה יש כאן מעט אבק, אולי זה אבק ריבית?

ענתה אשת הרב בחוכמה, לא כבוד הרב, זהו אבק לשון הרע!!!

מעלת לימוד התורה ביחס לשאר המצוות

אמרו חז"ל (ירושלמי פאה פ"א ה"א): על המשנה "ותלמוד תורה כנגד כולם" כל מצוותיה של תורה, אינן שוות לדבר אחד של תורה". ובאר הגר"א דהיינו למילה אחת של תורה. דהיינו שכל המצוות ביחד לא שוות ללימוד התורה.

וכך כתב הרמב"ם (הלכות תלמוד תורה פרק ג הלכה ג). אין לך מצוה בכל המצוות כולן, שהיא שקולה כנגד תלמוד תורה, אלא תלמוד תורה שקול כנגד כל המצוות כולן.

מעלת לימוד התורה בשבת

כתב המקובל החסיד הרב רחמים שרים זצ"ל תלמידו של גאון המקובלים בירושלים הרב שאול חיים דוויק הכהן זיע"א בספרו שערי דרך החיים (ח"ג סימן קצה) וז"ל ושמענו מפי הרב יוסף חיים (הבן איש חי) שהלומד בשבת עולה י"ז אלף פעמים על החול מפי מגידי אמת עכ"ד.

וכתב בספר שיבת ציון (ח"ב רלג, להרה"ג בן ציון מוצפי שליט"א): א"ל מו"א המקובל רבי סלמן מוצפי זצ"ל שצריך לומר י"ז אלף רבוא כי כך שמע מפי חכמי הקבלה שבירושלים (וזאת עפ"י הכתוב בספר עץ חיים למהרח"ו ובתקוני הזהר ועוד)

ואם כן 17 אלף ריבוא הוא מאה שבעים מליון. לפי זה לימוד תורה של שעה אחת בשבת, שווה כמאה שבעים מליון שעות של חול".

ומה שכתב הבן איש חי (שנה ב בהקדמה לפרשת שמות) ששעה אחת בשבת שווה כאלף שעות בחול, אמר לו אביו זצ"ל שהוא לאו דוקא ובדרך הפלגה כתב כן, (כמו שאומרים 'חמץ אפילו באלף לא בטל', ובאמת שגם ביותר מאלף, אינו בטל).

חוברת זו שהנך אוחז בידך, נקראת בשקיקה על ידי כל שכבות הציבור, ורבים מוסרים מהם דרשות לציבור. ויש ביקוש להגדיל את התפוצה, כי אין הקומץ משיביע את הארי.

בסכום של 100 ₪ ניתן להדפיס כ-40 חוברות והנך שותף בזיכוי הרבים. של מאות שעות של לימוד תורה בשבת קודש, והכל יהיה נזקף לזכותך.

להקדשת חוברות

עם הנצחה לעילוי נשמת או לברכה

במחיר עלות ניתן להתקשר 054-8428679